

ХҮҮЧИРХЭГ Эмэгтэйдүүд-3

Монголмээ

“ХҮЧИРХЭГ ЭМЭГТЭЙЧҮҮД” СЭТГҮҮЛИЙН УНШИГЧ
ТАНАА

Та бүхэндээ энэ өдрийн мэндийг өргөн дэвшүүлье.

Нийгмийн хөгжил, гэр бүлийн бат бөх суурь, улс орны ирээдүйн өнгө төрх нь эмэгтэйчүүдийн оролцоо, манлайлал, мэдлэг боловсрол, хөдөлмөр зүтгэлтэй салшгүй холбоотой билээ. Монголын эмэгтэйчүүд үе үеийн түүхэндээ эх орныхоо хөгжил дэвшил, эв нэгдэл, үнэт зүйлсийг авч явахад үнэтэй хувь нэмэр оруулсаар ирснийг бахархан хэлэх нь зүйтэй.

Өнөөдөр ч Дархан хотын эмэгтэйчүүд маань төр захиргаа, боловсрол, эрүүл мэнд, бизнес, үйлдвэрлэл, соёл урлаг зэрэг бүхий л салбарт идэвх санаачилгатай ажиллаж, нийгмийн хөгжлийн түүхээ болон манлайлж байна. Тэдний ур чадвар, хичээл зүтгэл, бүтээлч сэтгэлгээ нь орон нутгийн тогтвортой хөгжил, гэр бүлийн сайн сайхан амьдралын баталгаа болж байна.

Дархан сумын Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал нь эмэгтэйчүүдийн оролцоог нэмэгдүүлэх, тэгш боломжийг хангах, манлайлах чадварыг дэмжих бодлого, шийдвэрүүдийг хэрэгжүүлэхэд онцгойлон анхаарч ажиллах болно. Эмэгтэйчүүдийн хөгжил бол зөвхөн нэг хэсгийн асуудал бус, харин нийт нийгмийн хөгжлийн үндэс суурь юм.

Өнөөдрийн нийгэмд эмэгтэй хүнээс “бүхнийг амжуулах”-ыг шаарддаг. Сайн охин, сайн ээж, сайн мэргэжилтэн, сайн хань, сайн удирдагч байхын зэрэгцээ өөрийгөө мартаггүй байх — энэ бол амаргүй тэнцвэр. Гэхдээ эмэгтэйчүүд бид нэг зүйлийг маш сайн чаддаг: боломжгүй мэт санагдсан зүйлийг ч боломж болтол нь тэвчиж, суралцаж, өөрчилж чаддаг.

Эмэгтэйчүүд бид эх орны ирээдүйн эзэд болсон үр хүүхдээ төрүүлж, өсгөн хүмүүжүүлж, зөв хүн болгон төлөвшүүлдэг чухал үүргийг үүрч явдаг билээ. Гэр бүл бол нийгмийн анхдагч нэгж, улс орны бат бөх байдлын үндэс суурь. Харин тэрхүү өрх гэрийн гал голомтыг бадрааж, үр хүүхдийн хүмүүжил, хайр халамж, эв нэгдлийг цогцлоодог гол хүч нь эмэгтэйчүүд бид билээ.

Эрхэм уншигч та өнөөдөр хаана явна вэ? Магадгүй та мөрөөдлийнхөө эхэнд зогсож байгаа ч байж болно. Эсвэл аль хэдийн олон давааг давсан ч дотроо “би хангалттай сайн биш” гэж бодож суугаа ч байж мэднэ. Ямар ч байсан нэг зүйлийг битгий мартаарай: та өөрийнхөө амьдралын гол дүр. Таны дуу хоолой үнэ цэнтэй, таны сонголт чухал, таны оршихуй өөрөө утга учиртай.

“Хүчирхэг эмэгтэйчүүд” сэтгүүл нь эмэгтэйчүүдийн дуу хоолойг түгээж, амжилт бүтээл, туршлага, санаачилгыг олон нийтэд хүргэх, харилцан суралцах индэр болж байгаад талархал илэрхийлье. Цаашид ч олон сайхан санаачилга, урам зориг, эерэг өөрчлөлтийн эхлэл болж, уншигч бүрийн итгэл найдвар, урам зоригийг бадраасаар байхыг хүсэн ерөөе.

Хүндэтгэсэн,
Б.ЭРДЭНЭЗАЯА

Дархан сумын Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын дарга

Монголмээ

ЭРХЭМ ХҮНДЭТ ДАРХАНЧУУДДАА ЭНЭ ӨДРИЙН
МЭНДИЙГ ХҮРГЭЕ.

“Бичиж үлдээсэн бүхэн түүх болон үлддэг” гэдэг. Дархан-Уул аймгийнхаа хөгжлийн түүхээ болж, салбар бүрт бүтээн байгуулалтын түүхийг өөрсдийн гараар бичилцэж буй хөдөлмөрч бүсгүйчүүдийнхээ амжилтын түүх, тэдний зөөлөн хүч, ухаалаг манлайллыг олон түмэндээ алдаршуулдаг “Хүчирхэг эмэгтэйчүүд” сэтгүүлээрээ гурав дахь жилдээ та бүхэнтэйгээ золгож байгаадаа таатай байна.

2025 он Дархан-Уул аймгийн эмэгтэйчүүдийн холбооны хувьд хүүхэд, эмэгтэйчүүдийн эрхийг хамгаалах, тэднийг чадавхжуулах чиглэлд бодит ахиц гарсан, хамтын ажиллагааны үр шимийг хүртсэн амжилтаар дүүрэн жил байлаа. Бид “Орон нутгийн хүүхэд, эмэгтэйчүүд технологийн хөгжлөөс хоцрох ёсгүй” уриан дор цахим технологийн мэдлэгийг түгээж, хөгжилтэй хөл нийлүүлэн алхах боломж хүн бүрт нээлттэй байгааг харуулж чадсан юм.

Мөн бид гадаад харилцаа, хамтын ажиллагаагаа өргөтгөн, НҮБ-ын Хүүхдийн сантай гурван жилийн хамтын ажиллагааны гэрээг байгуулж, “Гэр хороололд амьдарч буй ээжүүдийн цахим аюулгүй байдлын мэдлэгийг дээшлүүлэх” төслийг хэрэгжүүлснээр 2000 гаруй хүүхэд, эмэгтэйчүүдэд хүрч ажилласан нь орон нутгийн иргэдийн цахим боловсролыг дээшлүүлэхэд томоохон ахиц гаргасан амжилт байлаа. Үүнээс гадна Европын холбооны санхүүжилттэй “Хөдөлмөр эрхэлж буй эмэгтэйчүүдийг чадавхжуулж: Дархан-Уул аймагт эрүүл, аюулгүй, эрх тэгш ажлын байрны орчныг бэхжүүлэх нь” төслийг 2026 – 2029 онд Дархан-Уул аймгийн Үйлдвэрчний эвлэлийн холбоо, “Бизнес боломж хөгжлийн гүүр” төв НҮТББ-тай хамтран хэрэгжүүлэхээр болсныг дуулгахад таатай байна.

Эмэгтэйчүүдийн холбоо хүүхэд, эмэгтэйчүүдийн эрхийг хамгаалах, хөгжүүлэх үйлсэд тууштай зүтгэж, нийгэмд бодит өөрчлөлт, эерэг нөлөөллийг түүчээлсээр байх болно. 2026 ондоо “Суралцья, хамгаалья, эрүүлээр амьдрая” уриан дор үргэлжлүүлэн хамтдаа илүү ухамсартай, илүү аюулгүй, илүү эрүүл, эерэг нийгмийг бүтээцгээе.

Бичиж үлдээх түүхийн тань хуудас бүр бахархал амжилтаар бялхаж, бие тань эрүүл, ухаан тань саруул, үйлс тань мөнхөд дэлгэрэх болтугай.

Хүндэтгэсэн,
Б.ОЮУНСАЙХАН

Дархан-Уул аймгийн Эмэгтэйчүүдийн холбоо НҮТББ-ын Гүйцэтгэх захирал

“ХҮН БҮРИЙН АМЬДРАЛ ДАВТАГДАШГҮЙ НЭГЭН ТҮҮХ”

Сэтгүүлч хэмээх эрхэм алдрыг зүүж, үгийн жигүүрээр хүний амьдралыг хөндөж явахдаа би энэ өгүүлбэрийг зүрхэндээ нандигнан тээж явдаг юм. Учир нь хүний хувь тавилан бүр онцгой, хүний алхам бүр өөрийн гэсэн өнгөтэй билээ.

Яг энэ мэдрэмж, энэ итгэлийг тээсэн нэгэн дугаараараа та бүхэнтэйгээ дахин учран золгож байгаадаа таатай байна. Гурав дахь жилдээ уламжлал болон хүрч буй Дархан-Уул аймгийн Эмэгтэйчүүдийн холбоотой хамтран бүтээдэг “Хүчирхэг эмэгтэйчүүд” төслийн шив шинэхэн дугаар ийнхүү таны өмнө дэлгэгдлээ.

Эмэгтэйчүүд бидний туулж ирсэн амжилт бүрийн цаана хайр энэрэл, сайхан бүхэнд тэмүүлэх чин хүсэл нуугдаж байдаг. Инээд цалгиулан, гал цогтой алхаж яваа бүсгүй бүрийн замд нулимстай өдрүүд, эргэлзээтэй шөнүүд, дуугүй даваанууд бий. Гэвч уналтаа амжилт болгож, өөрийгөө олж чадсан учраас л өнөөдөр бид тэдний замналыг харж, бахархан сууна.

Эдгээр түүхийг та бүхэндээ хүргэхээр, тэднийг чагнан, хамтдаа уйлж, хамтдаа инээж, жаргал зовлон бүрээс нь суралцаж ажилладаг нь сэтгүүлч миний баяр жаргал билээ.

“Амжилт” бол аз биш, харин давж гарсан чимээгүй өдрүүдийн нийлбэр юм.

Таалан болгооно уу.

ДУГААРТ АЖИЛЛАСАН:

Сэтгүүлч, редактор
Дизайнер
Гэрэл зурагчин:

Г.ГАНЦЭЦЭГ
Б.ТЭМҮҮЛЭН
Л.ОРГИЛ
Б.БАТБАЯР

АГУУЛГА

ҮНЭ ЦЭНИЙН ЭРЭЛД

Энхтөрийн АНУДАРЬ.....6

“ХӨӨХ.., ИНГЭЖ БОЛДОГ ЮМ БАЙЖ ЭЭ?”

Наранбаатарын ХОНГОРЗУЛ 10

ДАРХАНЧУУДЫН СЭТГЭЛЭЭР БОССОН ОРД ӨРГӨӨ МИНЬ

Ёндонбалын ЦЭРЭНДОЛГОР 13

ТАЙЗ БОЛ МИНИЙ АМАР АМГАЛАН

Пүрэвсүрэнгийн ОДОНТУНГАЛАГ 16

“ЕЕГИ” БОЛ БРЭНД БИШ, ЭНЭ БОЛ АМЛАЛТ

Бат-Өлзийн ЭНХЧИМЭГ 19

ТҮМЭН ОЛНЫХОО ХАЙР, ХҮНДЭТГЭЛ ДУНД ЖАРГАЖ АЖИЛЛАДАГТАА ДУРТАЙ

Энхбаярын БОДЫГЭРЭЛ 22

ХААЛТТАЙ ХААЛГАНЫ ЦААНА

Чинтогтохын МӨНХТУЯА 28

МОНГОЛ БОЛ ТА БҮХНИЙ ГЭР ОРОН

Сара Мэй Коэрс 33

ХҮҮХДИЙН НҮДЭЭР ЦАХИМ ОРЧНЫГ ХАРАХ ХЭРЭГТЭЙ

Мягмарсүрэнгийн ПАГМААДУЛМАА 38

МОДДЫН ЭЭЖ

Загдсүрэнгийн ОЮУНТУЯА 41

БИЧСЭН БҮХЭН БИЕЛЛЭЭ ОЛДОГ

Баярсайханы ОЮУНБИЛЭГ 44

ДУГУЙ ЗАСВАРААС ЖИМСНИЙ ТАЛБАЙ ХҮРТЭЛ

Пунцагийн ДОЛГОРМАА 47

СУМ ДАХЬ “ШИЛЭН” ЛОУНЖ

Б.ЦЭГЦБАЯР, Б.ТҮВШИНЦЭЦЭГ 50

Дархан-Уул аймгийн Эмэгтэйчүүдийн холбоо НҮТББ-ын Төслийн менежер Энхтөрийн АНУДАРЬ:

Өөрийгөө товч танилцуулаач?

Миний бие Дархан хотын уугуул бөгөөд Турк улсад хүнсний инженер мэргэжил эзэмшсэн. Салбартаа долоон жил ажилласны эцэст нийгмийн сайн сайхны төлөө зүтгэхээр шийдэж, 2025 онд Дархандаа эргэн ирсэн.

Эмэгтэйчүүдийн холбоонд ажилд ороод ердөө хоёр сар болж байтал надад олон улсын төсөл удирдах хариуцлагатай санал ирсэн. 'Би чадах болов уу?' гэх эргэлзээг минь холбооны тэргүүн маань 'Ану, би чамайг чадна гэдгийг мэдэж байна' гэх ганцхан

өгүүлбэрээр үргээж өгсөн юм. Тэрхүү итгэл надад хүч өгч, өнөөдөр би төслийн менежерийн хувиар шинэ сорилтуудыг даван ажиллаж байна."

Угтан авсан шинэ байгууллага нь ямар байв? Өмнө нь мөн ТББ-д ажиллаж байсан гэсэн. Ялгаатай ба ижил төстэй зүйл юу байв?

Өмнө нь 'Монголын Хүнсчдийн Нэгдсэн Холбоо' хэмээх гишүүддээ үйлчилдэг ТББ-д ажиллаж байсан туршлага маань надад энэ салбарын онцлог,

сорилтуудыг ойлгоход том суурь болсон. Гэхдээ гишүүнчлэлд суурилсан байгууллага болон нийгмийн чиглэлд үйл ажиллагаа явуулдаг байгууллагын хооронд санхүүжилт болон цар хүрээний томоохон ялгаа байгааг анзаарч байна.

Дархан-Уул аймгийн Эмэгтэйчүүдийн холбоо нь олон улсын донор байгууллагуудын төсөл хөтөлбөрүүдийг амжилттай хэрэгжүүлж, санхүүжилтийнхээ гол хэсгийг бүрдүүлдэг нь онцлог юм.

Энэ бүхэн удирдлагуудын маань уйгагүй хичээл зүтгэл,

тууштай ажиллагааны үр дүнд Дарханчуудын амьдралд бодит хувь нэмэр оруулж буйг харахад бахархалтай байна.

Тийм шүү. ТББ-ын хамгийн том асуудал санхүүжилт байдаг. Оршин тогтнох эсэх нь ч үүгээр хэмжигддэг. Миний санаж байгаагаар холбоо энэ талаарх сургалт явуулж байсан санагдаж байна.

Олон улсын донор байгууллагуудын өндөр шалгуур, стандартад нийцэж, тэдний итгэлийг олж авна гэдэг асар их хариуцлага, хөдөлмөр шаарддаг. Үүний тод жишээ бол манай удирдлагуудын 5-6 жилийн тууштай зүтгэлийн үр дүнд 2025 онд НҮБ-ын Хүүхдийн сантай хамтран ажиллах гурван жилийн хамтын ажиллагаанд гарын үсэг зурсан юм.

Бид санаагаа ажил хэрэг болгохын тулд шантралгүйгээр төслөө сайжруулан илгээсээр ирсэн. Энэхүү тэвчээрийн үндэс нь төслийнхөө нийгэмд

үзүүлэх үнэ цэнийг дэндүү сайн мэдэж, түүндээ итгэлтэй байсан тууштай байдал юм. Тиймээс бид туршлага судлахаар ирсэн бусад ТББ-уудад зориулсан 'Үнэ цэнийн эрэлд' сургалтаараа дамжуулан: 'Хэрэв та үнэ цэнийн төлөө зүтгэж байгаа бол шантрах гэдгийг мартах хэрэгтэй' гэж зөвлөдөг. Эхний жил туршлага дутаж болох ч, бууж өгөлгүй дараа жил нь илүү сайжруулан зүтгэх нь амжилтын гол түлхүүр юм.

Өнгөрөгч онд хэд хэдэн төслүүд хэрэгжүүллээ. Энэ талаар ярьж өгөөч. Ямар ямар төслүүд хэрэгжүүлэв, үр дүнгээ хэрхэн харж байна?

Тийм ээ, 2025 он манай холбооны хувьд шинэ шатанд гарсан, маш идэвхтэй жил болж байна. Бид энэ жил "Эмэгтэйчүүдийн хөгжил, хамгаалал" болон "Хүүхдийн хөгжил, хамгаалал" гэсэн хоёр үндсэн тулгуурт зорилгыг өмнөө тавьсан. Энэ хүрээнд одоогоор нийт дөрвөн том төслийг амжилттай хэрэгжүүлээд байна.

Сүүлийн үед цахим залилангийн гаралт эрс нэмэгдэж, үүнд мэдээллээс хол байдаг иргэд өртөх эрсдэл маш өндөр болсон. Тиймээс бид НҮБ-ын Хүүхдийн сантай хамтын ажиллагааны хүрээнд эхний төсөл болох "Гэр хороололд амьдарч буй ээжүүдийн цахим аюулгүй байдлын мэдлэгийг дээшлүүлэх" төслийг эхлүүлсэн. Алслагдсан нутаг дэвсгэр болон гэр хорооллын ээжүүдэд мэдлэг олгох нь зөвхөн тэднийг хамгаалаад зогсохгүй, цаашлаад үр хүүхэд, гэр бүлээ цахим халдлагаас хамгаалах хамгийн чухал дархлаа болно гэж бид үзсэн.

Бид ажлаа маш системтэйгээр эхлүүлсэн. Нээлттэй сонгон шалгаруулалтаар 15 сургагч багшийг бэлтгэж, тэд маань өнөөдөр Дархан-Уул аймгийн дөрвөн сум болон гэр хорооллын ээжүүдэд хүрч, сайн дурын үндсэн дээр сургалтуудаа явуулж байна. Үр дүнгийн хувьд хүлээлтээс давсан гэж хэлж болно. Ердөө эхний гурван сарын байдлаар бид нийт 1600 гаруй хүүхэд, эмэгтэйчүүдэд цахим

аюулгүй байдлын мэдлэг олгож чадлаа.

Мөн НҮБ-ын Хүүхдийн сангийн санхүүжилтээр "Цэмцгэр" халуун ус, угаалгын төвдөө 20 кВт-ын нарны эрчим хүчний панель суурилууллаа. Энэ нь сэргээгдэх эрчим хүчийг ашиглан үйл ажиллагааны зардлаа хэмнэх төдийгүй, орчин үеийн "ногоон" хөгжлийн жишигт нийцэж байгаа хэрэг юм.

Миний санахын "Цэмцгэр" халуун усны төвийг мөн танай байгууллагаас санхүүжилтийг босгон, төсөл хэрэгжүүлэх байдлаар үйл ажиллагааг нь эхлүүлж байсан санагдаж байна?

Тийм ээ. "Цэмцгэр халуун ус, угаалгын төв"-ийг улс болон орон нутгийн дэмжлэгтэйгээр үйл ажиллагааг эхлүүлж байсан. Өнөөдөр Тосгонд амьдардаг 10.000 ээж энэ газраар үйлчлүүлдэг бөгөөд нэг өдөр, нэг цаг л ажиллахгүй бол ээжүүдэд

маш их ачааллыг өгдөг. Сүүлийн үед манай улсад тог цахилгааны асуудал хүндэрч, цахилгаан хязгаарлах явдал их болж байгаа тул бид "Цэмцгэр" төвийнхөө үйл ажиллагааг тогтмол явуулахаар энэ төслийг санаачилсан юм. Үүнийг маань ч НҮБ-ын Хүүхдийн сан дэмжсэн.

Ер нь, тодорхой төсөл хөтөлбөрүүд хэрэгжүүлэхдээ цаашид хэрхэн тогтвортой байдлыг хангах нь маш чухал. "Цэмцгэр" төвд нарны панель суурилуулсан нь ч ийм учиртай. Өөрөөр хэлбэл, үйл ажиллагааг нь доголдуулахгүй, найдвартай ажиллагаатай байлгах бидний дараагийн алхам юм. Тус төвөө түшиглээд бид дараа дараагийн төслүүдээ ч хэрэгжүүлж байна. Жишээ нь, дээр дурдсан цахим аюулгүй байдлын мэдээлэл өгөх, сургалтыг явуулахдаа "Цэмцгэр" төв дээрээ сургалтын танхимыг бий болгосон. Ээжүүд усанд орохоор, угаалга хийхээр ирээд, ээлжээ хүлээх зуураа цахим хэрэглээ, түүний аюулгүй байдлын талаарх сургалтыг биечлэн аваад явж байгаа.

Эмэгтэйчүүдийн холбоо гэхээр хүмүүс ихэвчлэн зөвхөн охид, эмэгтэйчүүдэд чиглэсэн ажил хийдэг гэж ойлгодог. Гэтэл та бүхэн хөвгүүд рүү чиглэсэн төсөл хэрэгжүүлсэн нь сонирхолтой санагдлаа?

Тийм ээ, энэ бол маш чухал асуулт. Эмэгтэйчүүдийн холбоо зөвхөн нэг хүйс рүү чиглэдэг байгууллага биш юм. Хүүхэд хамгаалал бол бидний үйл ажиллагааны томоохон хэсэг бөгөөд бид жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангахад онцгой анхаардаг. Бидний хэрэгжүүлсэн "Хөвгүүдийн манлайлал" төсөл үүний нэг юм. АЗДТГ-аас 2025 оныг "Хүүхэд хамгааллын жил" болгон зарласан бөгөөд энэ хүрээнд бид Дархан-Уул аймгийн Хүүхэд, Гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын газар болон "Даймонд майнд" академитай хамтран ЕБС-ийн 8-9-р ангийн 30 хөвгүүнийг сонгон шалгаруулж, энэхүү хөтөлбөртөө хамруулсан.

Сонирхолтой нь, энэ төслийн санаа нэгэн ээжийн ярианаас урган гарсан байдаг. Тэрээр "Охид руу чиглэсэн сургалт, хөтөлбөр маш их байх юм. Гэтэл хөвгүүд маань орхигдоод байх шиг ажиглагдах боллоо" гэж хэлсэн нь бидэнд нэгийг бодогдуулсан. Нийгэмд хөвгүүдийг "хатуу чанга" байх ёстой гэж хүмүүжүүлдэг ч орчин үеийн нийгэмд тэдэнд харилцааны соёл, сэтгэл хөдлөлөө удирдах зэрэг "зөөлөн" ур чадварууд (soft skills) зайлшгүй шаардлагатай байна. Тиймээс ч бид хөвгүүдийнхээ энэхүү чадварыг хөгжүүлж, ирээдүйн хариуцлагатай манлайлагчдыг бэлтгэх зорилгоор энэ төслийг хэрэгжүүлсэн.

Төслийн талаар тодорхой ярьж өгөөч?

Хөвгүүд маань 10 хоногийн дотор нийт 20 ментор багшийн сургалтад хамрагдсан. Сургалтаар өөртөө итгэх итгэл, манлайллын мөн чанар, мэргэжил сонголт болон үе тэнгийнхэндээ хэрхэн эергээр нөлөөлөх зэрэг амьдралын чухал ур чадваруудыг эзэмшсэн. Хамгийн гол үр дүн нь тэд сурсан мэдлэгээ шууд амьдрал дээр хэрэгжүүлж, гурван багт хуваагдан өөрсдийн санаачилгаар сайн дурын төслүүдийг эхлүүлсэнд байгаа юм.

Тэдний санаачилга биднийг үнэхээр гайхшруулсан. Эхний баг "Хуванцаргүй Дархан" төслийг санаачилж, байгаль орчны асуудалд анхаарал хандуулсан. Хоёр дахь баг "Дэм дэмэндээ" хандивын аяныг зохион байгуулж, хүмүүсээс илүүдэл хувцас, тоглоом, хичээлийн хэрэгслийг цуглуулан зорилтот бүлгийн хүүхдүүдэд хүргэж өгсөн. Гурав дахь баг "Нэг өглөө, нэг ялалт" уриан дор өөрийгөө ялах сорилтыг эхлүүлсэн юм. Энэ багийнхан маань өглөө бүр

нар мандахтай уралдаж босоод, хамтдаа гүйж хэвшсэн. Тэдний нэг нь "Өглөө эрт босох ийм гоё байдаг юм уу? Нар мандахыг хараад, борооны дараах үнэрийг мэдрэх ямар гайхалтай юм бэ" гэж хэлэхэд бид үнэхээр баярласан. Төсөл дууссан ч хүүхдүүдийн хандлагад ямар том өөрчлөлт гарсан нь эндээс харагдаж байгаа юм.

"Хуванцаргүй Дархан" багийнхан бүр аймгийн хэмжээний уралдаанд амжилт үзүүлсэн гэж сонссон?

Тийм ээ, энэ бол бидний бас нэгэн бахархал. Энэ багийн хөвгүүд маань Дархан сумаас зарласан уралдаанд оролцож, нэгэн хогийн цэгийг бүрэн цэвэрлэсэн. Ингэхдээ зөвхөн цэвэрлээд зогсохгүй, иргэдэд хандаж "Хогоо ангилж хаяарай", "Амыг нь уяж, эрсдэлгүй болгож хаяарай" гэх мэт уриалгуудыг дэвшүүлж ажилласаар тус уралдаанд хоёрдугаар байр эзэлсэн. Хамгийн гол нь хүүхдүүд маань "Бид санаачилбал болдог юм байна, бид чадах юм байна" гэсэн асар их итгэл найдварыг өөртөө олж авсан нь энэ төслийн хамгийн том ялалт байлаа.

Мөн Хүүхэд хөгжил, хамгааллын хүрээнд хоёр дахь

төсөл болох Дархан сумын Засаг даргын тамгын газрын дэмжлэгтэйгээр бид НҮБ-ын Хүүхдийн сан, Монголын Шинжлэх ухаан, технологийн эмэгтэйчүүд ТББ, Empasoft технологийн сургуультай хамтран "Өсвөр үеийг шинжлэх ухаан технологийн салбарт чадавхжуулах" төслийг хэрэгжүүлсэн. Энэ төсөлд 10 эрэгтэй, 10 эмэгтэй хүүхэд шалгарч хамрагдан кодчиллол, цахим орчин, вэб хэрхэн бичих зэрэг чиглэлээр өөрсдийн ур чадвараа дээшлүүлсэн.

Олон жилийн түүхтэй байгууллагын замналыг үргэлжлүүлж, өнөөгийн дэлхийн чиг хандлагатай хослуулан, галыг нь бөхөөхгүй авч яваад баярлалаа. Ордон руу ороход, та нарын сэтгэлийн гал эрхгүй мэдрэгддэг. Энэ сэтгэл юунаас ундардаг юм бол?

Миний хувьд бусдад туслахаар дотроосоо л баясаад байдаг юм. Энэ мэдрэмжийг ойр ойрхон авмаар санагддаг. Хамгийн чухал нь, хийх гэж байгаа ажлынхаа үнэ цэнийг дэндүү сайн мэддэг хүмүүс манайд ажилладаг болохоор, тийм сэтгэлийн дулаан мэдрэгддэг байх аа.

“Өсвөр үеийг шинжлэх ухаан технологийн салбарт чадавхжуулах” төслийн оролцогч,
ЕБ-ын 9-р сургуулийн 11-р ангийн сурагч **Наранбаатарын Хонгорзул**
энэ хөтөлбөрт хамрагдсан нь өөрт нь олон шинэ нээлт авчирсан тухайгаа ярилаа.

“ХӨӨХ... ИНГЭЖ БОЛДОГ ЮМ байж ээ?”

STEM хөтөлбөр миний “нүдийг нээж” өгсөн

Олон мундаг багш нарын яриаг сонсоод “Хөөх, нээрээ ингэж болдог юм уу” гэж бодож байсан мөчүүд их байсан. Даавуун дээр оёдол хийгээд, түүнийгээ компьютерт холбож команд өгөөд янз бүрээр гэрлийг нь асаадаг туршилт надад хамгийн эхний гайхшрал болсон. Цахилгаан гүйдэл дамжуулж, оёсон зүйлдээ команд өгч болдог гэж өмнө нь огт бодож байгаагүй. Энэ мэт дараа дараагийн хичээлүүд ч гайхшралаар дүүрэн

“Хөөх..” гэсээр байгаад л нэг мэдэхэд хичээлийн цаг дууссан байдаг байв. Эдгээр нь гадаадын өндөр хөгжилтэй орнуудад бага ангидаа хийдэг туршилтууд гэдгийг сонсоод жаахан харамссан л даа.

Хонгороо бага байхын л сониуч хүүхэд байв. DREAMBOX сувгийн шинжлэх ухааны туршилт хийдэг контентуудыг, YouTube-ээр сансарогторгүй, хар нүхний тухай үзэх их дуртай. Найзуудтайгаа сууж байгаад гэнэт сонирхолтой баримт ярихад нь тэд их гайхдаг. Энэ сониуч зандаа хөтлөгдөөд архитектор болохоор шийдсэн.

Би мэргэжлээ сонгосон

Сүрлэг, гайхалтай барилгуудыг харахаараа “дотор нь ямар байдаг бол, яаж ингэж сэтгэж зурсан юм бол” гэж боддог байлаа. Багадаа өвөө, эмээгийнхээ хашаанд очоод тоосгоор янз бүрийн зүйл өрж, босгож тоглодог байсан маань одоо бодоход архитектур сонирхоход нөлөөлсөн байх.

Хүмүүст архитектур сонирхож байгаагаа хэлэхээр “эрэгтэй хүний салбар”, “хэцүү биш үү” гэж асуудаг. Гэхдээ би өөрөө хичээвэл эрэгтэй, эмэгтэй хамаагүй гэж боддог. Би дотогшоо талдаа хүн болохоор нэг зүйлд төвлөрч, удаан сууж хийх нь надад илүү тохирно.

Олон мэргэжлийг сонирхож үзсэн. Эмч бол болохгүй. Яагаад гэвэл, хүний бие махбодийг судална гэхээр л эвгүй санагддаг. Менежмент, маркетинг сонирхол татсан ч надад тохироогүй. Харин архитектурын тухай ярихаараа яагаад ч юм баяр төрөөд, өөрийн эрхгүй инээмсэглэдэг. Яг л миний мэргэжил юм шиг санагддаг.

Төсөлд хамрагдаж байхад бидэнд мэргэжлээ хэрхэн сонгох тухай хичээл орсон юм. Тэгэхэд, хэн нэгний шахалт, эсвэл энэ цаг үед чухалд тооцогдож байгаа гэх мэт ятгалгуудад авталгүй, зөвхөн өөрийнхөө хүсэл, дур сонирхлыг бодож мэргэжлээ сонгоорой. Сонгосон мэргэжлийнхээ талаар бодоход чиний дотор баяр хөөр төрж байвал энэ зөв сонголт, харин нэг л таагүй байвал дахин бодож үзээрэй гэж багш нар маань хэлж байсан.

STEM хөтөлбөрөөс би юу олж авав...

STEM хөтөлбөрт хамрагдаад би зөвхөн мэдлэг бус багаар ажиллах ямар чухлыг мэдэж авсан. Бид дөрөв дөрвөөрөө хуваагдан таван баг болж ажилладаг байв. Эхэндээ санаа зөрөлдөж, ойлголцохгүй үе их байсан. Хүн бүр өөрийнхөө санааг л зөв гэж бодоод, түүнийгээ тулгаад байдаг. Харин явцын дунд нэг санаанд нэгдэхгүй бол цаашаа огт хөдлөхгүй юм байна гэдгийг ойлгосон.

Манай багийн хүүхэд бүр өөр өөрийн гэсэн онцлог сайн чанар, давуу талтай байсан. Программ сайн бичдэг, багийн уур амьсгалыг дэмждэг, шийдвэр гаргахдаа сайн гэх мэт. Харин би нэгтгэж, зөөллөж, ойлголцуулах тал дээр илүү юм байна гэдгээ олж харсан.

Ер нь би хөтөлбөрт хамрагдах хугацаандаа

өөрийгөө илүү таньсан. Өмнө нь юм бүтэхгүй болохоор чимээгүй болоод суучихдаг байсан бол, энд орсноосоо хойш бусадтай санаа бодлоо хуваалцахаасаа цааргалахаа больсон. Бусад оролцогчид ч гэсэн өөрсдийгөө өөрчлөгдөж байгаа тухай ярьж байна билээ. Өөрийгөө хайрлаж, ойлгож байж л бусдад нөлөөлж чаддаг юм байна гэдгийг бид бүгд ойлгож мэдсэн.

Шинэ боломж, мартагдашгүй дурсамж

Хоёр сарын хугацаанд бид зураг зурж, гэрэл асаах, мотор ажиллуулах, даавуун дээр оёж цахилгаан гүйдэл үүсгэх, программ бичих гээд олон туршилт хийсэн. Алдаа гаргаж, засаж, эцэст нь бүтэхээрээ бөөн баяр болдог байлаа.

Баг бүр өөрийн вэб сайт хийсэн. Манай баг сурагчдын хичээлийн хуваарь, хувийн төлөвлөгөөний вэб хийсэн бол бусад багууд хооллолт, калори тооцдог сайт, онлайн шоп, охидын өдрийн тэмдэглэл зэрэг олон сонирхолтой санааг хэрэгжүүлсэн. Ялангуяа охидын тэмдэглэлийн дэвтэр вэб надад их ойр санагдсан.

Төслийг дуусгасны дараа бид сургуулиудаар явж, сургагч багшаар ажилласан. Ах эгч нар маань хүртэл вэб хийж өгөөч гэж хүсэх болсон нь сурсан зүйл маань бодит амьдралд хэрэг болж байгааг харуулж байна.

Энэ хөтөлбөрт хамрагдсанаар би нэлээн том давуу талтай болсон гэж боддог. Мэдээлэл, хэрэглээ, хувь хүний хөгжил гээд олон талаараа өссөн. Энэ боломжийг олгосон Эмэгтэйчүүдийн холбоо, Women in Tech байгууллагад баярлаж, сурсан мэдсэн бүхнээ цаашид үеийнхэндээ зааж, түгээж явахыг хүсэж байна.

“

“Хөвгүүдийн манлайлал” төсөлд хамрагдсанаар бидний багаар ажиллах чадвар, нийтэч байдал, үзэгцтэй ярьж өөрийгөө илэрхийлэх чадварууд мэдэгдэхүйц сайжирсан. Төслийн хамгийн дурсамжтай хэсэг нь багаараа сайн дурын ажил хийсэн явдал байлаа. Энэ нь бидэнд хамгийн гоё туршлага болсон.”

2025 оны “Хөвгүүдийн манлайлал” төслийн оролцогчид

**А.БИЛГҮҮН
М.БАТТӨР
Т.ЭРХЭМБАЯР**

ДАРХАНЧУУДЫН СЭТГЭЛЭЭР БОССОН ОРД ӨРГӨӨ МИНЬ

Эгэл нэгэн багш орд өргөө сүндэрлүүлэхэд гар бие оролцоно гэж хэн санах билээ. Хөдөө нутгаас ирсэн математикийн багш Ё.Цэрэндолгорын эхлүүлсэн “Соёлжих танхим” хожмоо мянга мянган охид, эмэгтэйчүүдийн түшиг болсон “Эмэгтэйчүүдийн ордон”-ы суурь болжээ. Түүний энэхүү гайхалтай түүхийг уншигч танаа гүн хүндэтгэлтэйгээр хүргэж байна.

Ахмад багш Ёндонбалын ЦЭРЭНДОЛГОР

Та Дарханд анх хэрхэн ирж байв? Өөрийгөө товч танилцуулаач?

Уугуул нутаг минь Завхан аймгийн Сонгино сум. 1965 онд арван жилээ төгсөөд УБДС-ийн физик-математикийн ангид суралцаж, 1969 онд багш мэргэжлээр төгсөн нутагтаа очиж, Завхан аймгийн Тосонцэнгэлийн арван жилийн сургуульд ажлын гараагаа эхэлсэн. Тэндээ гурван жил ажиллаад хувийн шалтгаанаар Улаанбаатарт ирсэн юм. Тэр үед хөдөөнөөс хотод шилжих маш хатуу журамтай байлаа. Улаанбаатарт Төмөр замын 20 дугаар сургуульд хэсэг багшилж, Дээд тусгай дунд боловсролын хороонд шилжих хүсэлтээ өгөн, хөөцөлдөж байв. Ингэж яваад Монгол Улсын Гавьяат багш н.Пүрэвхүү гуайтай таарсан юм.

Пүрэвхүү гуай бол Монгол улсад анхны Барилгын техникумыг байгуулалцаж явсан хүн бөгөөд тэр үед Багш нарын IV их хурал болж, тус хурлын шийдвэрээр Дархан хотын Барилгын Техникумыг үүсгэн байгуулах шийдвэр гарсан байв. Пүрэвхүү багш захирлаар нь томилогдоод, хамт ажиллах багш нараа бүрдүүлж явсан юм билээ. Ингээд би болон бидний зургаан багш, захиралтайгаа долуулаа Дархан хотын Барилгын Техникумын анхны багш нар болж 1977 оны 7 дугаар сарын 2-нд Дархан хотод ирж байлаа.

Дархан хот тэр үед ямар байсан бэ?

Одоотой харьцуулахад бараг тосгон байсан даа. Хэдхэн байшинтай. Гэхдээ тагт бүр нь цэцэгтэй. Янзын гоё, алаглаад л.

Хөдөөнөөс ирсэн надад онцгой сайхан санагддаг байв. Одоо ч нүдэнд харагддаг юм. Сайхан хот байсан, одоо бүр танигдахын аргагүй сайхан болсон.

Шинэ сургууль, шинэ орчин, шинэ хүмүүс. Тэр үеийн мэдрэмж ямар байв?

Ёстой бүх зүйл шинэхэн, сонин байлаа. Манай сургууль долоон багш, 125 суралцагч, эмч, жижүүр зэрэг 5–6 ажилтантайгаар үйл ажиллагаагаа эхлүүлж байв. Тухайн үеийн Дархан бол үйлдвэрлэлийн хот байлаа. Силикат, Цемент шохойн үйлдвэр, Барилга үйлдвэрлэлийн Трест гээд олон сайхан үйлдвэрүүд энд байв. Тийм ч учраас төр засгаас чухалчлан, манай сургуулийг Дарханд нээхээр болсон байдаг. Ихэвчлэн хөдөөнөөс, тэр

дундаа баруун аймгаас хүүхэд, залуус ирж, дотуур байранд амьдран, суралцдаг байлаа. Дөнгөж байгуулагдаж байгаа хот болохоор ажил ч ихтэй. Бид хагас, бүтэн сайнгүй ажиллана. Субботник хийнэ, шуудуу ухна. Би хүүхдүүдээ дагаад шавар зуурч, хүрз барин, дэвтэр номоо сугавчлаад л явдаг байлаа. Ингэж математикийн багш байсан би барилгын хүн болсон.

Математикийн багшаас барилгын салбарын хүн болжээ. Харин эмэгтэйчүүдийн байгууллагатай хэрхэн холбогдов?

Сургууль байгуулагдаад удаагүй байхад манай хэдэн багш нар бүгд л дарга болчихсон (инээв). Намын дарга, Эмэгтэйчүүдийн зөвлөлийн дарга, Үйлдвэрчний Эвлэлийн гэх зэрэг долоон багш долуулаа дарга. Намайг намын нарийн бичгийн дарга болгосон ч, бичиг цаасны ажил ихтэй болохоор би жаахан дурамжхан. Учир нь, хөдөөнөөс ирсэн, амьдрал мэдэхгүй хүүхдүүдтэйгээ ойр ажиллах илүү сонирхолтой байв. Манай сургуульд хөдөөнөөс ирсэн охид их байсан юм. Бас долоон багшийн дөрөв нь эмэгтэй тул би эмэгтэйчүүдийн чиглэлээр ажиллахыг дотроо хүсэж байлаа.

Барилгын сургууль болохоор хөвгүүд голдуу байх болов уу гэж бодогдох юм?

Үгүй ээ, харин ч охид ихтэй. Хот газрын талаар, хотын амьдралын талаар юу ч мэдэхгүй алс холоос ирсэн хүүхдүүд ихэнх нь байсан. Би ангийнхаа арын өрөөг тохижуулж, охидын булантай болоод хичээлийн бус цагаар охидтойгоо тэндээ инээлдээд л сууна шүү дээ. Янз бүрийн юм ярьцгаана. Нэг нь ямар нэг зүйл мэдэхгүй асуухад л, бүгдэд нь тэр талаар бяцхан сургалт хийчихдэг байлаа. Сүүлдээ охид маань багшаа гэхээсээ ээжээ гэх нь шахуу болсон. Тэдэндээ оёдол, гар урлал, цэцэг тарих гээд олон зүйлийг заасан. Ингэж “Соёлжих танхим”-ын эх суурь тавигдсан юмуу даа. Удалгүй 1978 онд би өөрийн хүсэлтээр сургуулийнхаа Эмэгтэйчүүдийн зөвлөлийн даргын үүргийг авч, охидын булангаа “Соёлжих танхим” хэмээн нэрлэж, сургуулийнхаа бүх хүүхдэд мэдээлэл, зөвлөгөө өгдөг болов. Захирал маань ч дэмжээд дотуур байрны хоёрдугаар давхарт том сайхан өрөө гаргаж өгөв. Манай хүүхдүүд бүгд эрвийх дэрвийхээрээ хөдлөн, сайхан тохижуулаад, ангиудын дунд хандивын уралдаан зарлав. Зүү утас, товч, торгоны өөдөс гээд юм бүхэн хэрэгтэй. Сүүлдээ үлгэр жишээ болж, хүмүүс их ирж үздэг боллоо. Ойр орчмын сургуулийн

эмэгтэйчүүдийн зөвлөлийнхэн ч орж гардаг болов. Манайх бүр улсын уралдаанд хоёрдугаар байрт шалгарсан.

Та “Соёлжих танхим”-ынхаа талаар тодорхой ярьж өгөөч. Ямар үйл ажиллагаа явуулдаг байсан юм бэ?

Оюутан хүүхдүүдэд хот газрын амьдрал, соёлд суралцах хэрэгтэй бүхнийг зааж, сургаж, дэмждэг байсан юм. Хувцсаа яаж цэвэрлэх, хэрхэн зөв өмсөх, хувийн ариун цэврээ сахих, ам шүдээ яаж угаахыг хүртэл заадаг байв. Ялангуяа охидын ахуйн хэрэгцээ их шүү дээ. Сарын тэмдгээ ч үзээгүй охид ирж байсан юм. Тэдэнд энэ үед яах хэрэгтэйг, юу бэлдэх, хэрхэн бэлдэх гээд бүгдийг зааж, зөвлөнө. Бас сэтгэл зүйн болон хуулийн ч зөвлөгөө өгдөг байсан. Энэ ажил маань түгэн дэлгэрч, байгууллага бүр “Соёлжих танхим”-тай болсон.

Чухал ажил байж. Одоогийн хүүхдүүдэд бол сонирхолтой санагдах байх. Сургуулийн Эмэгтэйчүүдийн зөвлөлийн ажил тань явсаар нийтийг хамарсан ажил болсон байх нь. Харин хотын Эмэгтэйчүүдийн ордныг барих ажил хэрхэн эхэлсэн юм бэ?

Тэр үед Дархан хотын намын хорооны Эмэгтэйчүүдийн тасгийн эрхлэгч, хотын Эмэгтэйчүүдийн зөвлөлийн даргаар М.Энхмандах, Эмэгтэйчүүдийн тасгийн даргаар н.Заводжав гуай ажиллаж байв. Бид Заводжав гуайн өрөөнд цуглаж, юу хийж болох, яаж сайхан болгох талаар ярилцдаг байлаа. Тэр жил Дэлхийн эмэгтэйчүүдийн Х их хурал болох гэж байв. Нэг удаа уулзаад, саналаа солилцож байтал, хэн сайхан болгох талаар ярилцдаг байлаа. Тэр жил Дэлхийн эмэгтэйчүүдийн Х их хурал болох гэж байв. Нэг удаа уулзаад, саналаа солилцож байтал, хэн сайхан болгох талаар ярилцдаг байлаа. Тэгсэн, ер нь Хотын Соёлжих танхимтай болцгооё гэсэн санал дэвшүүлэв. Үүнийг сонсож байсан Энхмандах дарга, би бас энэ талаар бодож явсан юм гээд, ажил хэрэг болгоцгооё гэсэн. Ингээд хотын намын хорооны дарга Б.Доньд гуайд танилцуулахаар шийдэж байв.

Б.Доньд дарга саналыг хэрхэн хүлээж авсан бэ?

Ёстой “Уухай” гээд л дэмжсэн гэсэн. Гэхдээ төлөвлөгөөнд тусгагдаагүй ажил тул хөрөнгийг аж ахуйн аргаар босгохоор шийдвэрлэж, нам бүх талаар дэмжинэ хэмээн илэрхийлсэн. Ингээд байгууллага бүрийн эмэгтэйчүүдийн зөвлөлөөр дамжуулан хандив цуглуулах ажил эхэлсэн юм. Улмаар, ордны зургийг Хотын ерөнхий архитектор асан Д.Майдар, уран архитектураар суралцаж төгссөн манай багш Ц.Ганхүрэл нар зурж, гүйцэтгэлийг Дархан хотын Барилгын Техникум, тухайн үеийн захирал И.Баадайд хариуцуулж, заслыг ажил үйлсээрээ манлайлж байсан Барилга Трестийн Гавьяат барилгачин Д.Ичинхорлоогийн бригадад даалгаж байв.

Ингээд, ердөө долоохон хоногийн дотор бүх юм тодорхой болж, хандивын аян өрнөн, 1987 оны 6 дугаар сарын 23-нд шавыг нь тавьж байлаа.

Барилгын техникумын багш **Ё.Цэрэндолгор**, Хөдөлмөрийн баатар **Н.Цэдэнпил**, Дархан хотын МАХН-ын Хорооны нарийн бичгийн дарга **Б.Донид**, Эмэгтэйчүүдийн Зөвлөлийн дарга **М.Энхмандах**, барилгын архитекторч **Д.Майдар** нар

Гайхалтай юм. Тэгэхээр Эмэгтэйчүүдийн ордон маань Дарханчуудын хандив, дэмжлэгтэйгээр боссон байх нь. Цаашид юу болсон бэ? Барилгын ажил хэрхэн өрнөв?

Анхны хандивыг манай сургууль өгсөн. Би залуу, хөөрүү ч байж “Эх оронч санаачилга гаргаж, ангиа авч цалингүй ажиллана” гэсэн амлалт өгч байлаа (инээв). Зунжингаа ажилласан. Хүүхдүүд стипендээ авна, бусад зардлыг сургууль хариуцаж, хотоос шийдвэр гарган “Морин хуур” ресторан оюутнуудын өдрийн хоолыг дааж байв. Харин багш нар бид ээлжээр гэртээ боорцог хийж, ажил хийж байгаа хүмүүстээ өгдөг байлаа. Тухайн үеийн манай анги хоёрдугаар курст байсан юм. Гэхдээ өмнө нь барилга дээр ажиллаж байгаад ирсэн туршлагатай таван хүүхэдтэй байв. Ангийн дарга Д.Хишигдүүрэн, Хөдөлмөрийн багш С.Чинбаатар, Төв аймгаас ирсэн С.Сэрдамба, Сэлэнгийн Ч.Оюунхүү, Өвөрхангайн барилгаас ирсэн н.Гаваа нар. Тэдэндээ найдаж л үндсэндээ энэ ажил руу орсон доо. Их

давуу тал болсон. Бүгд нийлж, эрвийх дэрвийхээрээ хөдөлж, энэ барилгыг босгосон. Хүүхдүүд маань анхны барилгаа “Эмэгтэйчүүдийн ордон”-оос эхэлсэндээ одоо ч бахархдаг. Тэднийг цэрэгт явах болоход ордноос гүн хүндэтгэлтэйгээр үдэн гаргаж байлаа. Их сайхан дурсамж шүү.

Ямар хугацаанд барьж ашиглалтад оруулсан юм бэ?

Ердөө зургаан сарын хугацаанд барьж, 1987 оны 12 дугаар сарын 17-нд нээлтээ хийж байв. Нээлтийн өдөр үнэхээр сайхан байсан. Би хүүхдүүдтэйгээ хамт тарьсан 80 цэцгээ хүлээлгэн өгсөн юм. Ордон анхны арга хэмжээгээ “Цоохор даавууны баяр”-аар эхлэж, хүүхдэд ээлтэй хувцас, даашинз урлаж, үзүүлбэр үзүүлж байв.

Ийнхүү Дарханчуудын хандив, байгууллагуудын идэвх оролцоо, олон арван хүмүүсийн итгэл сэтгэл, зүтгэлээр “Эмэгтэйчүүдийн ордон” маань сүндэрлэсэн дээ. Үргэлж хүүхнүүдийн инээд хөөр цангинаж, цэцэгт умбан, шил толь шиг гялалзаж байгаасай гэж би одоо ч хүсдэг.

Цайз бол миний амар амгалан

СТА, Дуучин
Пүрэвсүрэнгийн
ОДОНТУНГАЛАГ

I. Урлагаар амьсгалсан хүүхэд нас

Одонтунгалагийн урлагийн замнал санамсаргүй эхлээгүй. Түүнийг энэ ертөнцөд урлагаар хүмүүжүүлсэн анхны багш нь ээж нь байв. Дуулж, бүжиглэж, хөгжим тоглодог, урлагт чин сэтгэлээсээ хайртай ээжийнхээ дэргэд өссөн бяцхан охин багаасаа л өөр мэргэжлийн тухай огт төсөөлж байсангүй. Цэцэрлэгт байхдаа мандолин тоглож, шугамын радиогоор хөгжим эгшиглэхэд шууд босоод бүжиглэдэг урлагт дуртай, авьяаслаг охин байжээ. Ингэж урлаг түүнийг өлгийдөн авч, өөрийн ертөнцдөө өсгөсөн юм.

Охин сургуульд ороод сургуулийнхаа бүхий л урлагийн тоглолтуудад оролцдог болсон ба жил бүр дууны аваргаар шалгардаг байв. Тиймдээ ч, Сэлэнгэ аймгийн С.Бумцэндийн нэрэмжит Нэгдүгээр 10 жилийн сургууль, түүхт 80 жилийн ойн Хүндэтгэлийн номдоо түүнийг нэрийг мөнхжүүлснийг хараад төрөлх сургуульдаа “данстай” яваадаа Одонтунгалаг туйлын их баярласан.

II. Цх багшийн гарын шавь

1996 онд Одноо дунд сургуулиа төгсөөд СУИС-д элсэхээр галт тэргэнд суун, өглөө үүрээр буун ятгаа тэврэн ээжтэйгээ очжээ. Охин бүх шалгалтдаа тэнцэж, элсэх болзлоо хангасан ч, дурлаж зорьж ирсэн эстрад дуулаачийн анги нь байсангүй. Иймээс хүссэн анги нь нээгдтэл Одноо кино драмын ангид суралцжээ. “Амьдралд санамсаргүй юм гэж байдаггүй” гэх үгийг батлах мэт өнөөдөр түүний тайзнаа бүтээсэн дүр бүрд нь энэ цаг үед сурсан бүхэн нь хэрэг болдог.

Хоёр жилийн дараа СУИС-д эстрад дууны анхны ангид нээгдэхэд Одноо дуртай хүссэн мэргэжлээрээ суралцах болов. Ингэж түүний амьдралд Монголын поп, рок урлагийн амьд домог, Хөдөлмөрийн баатар Д.Ухнаа багш орж ирсэн юм.

Багш, шавийн харилцаа тэдний хувьд эцэг, охин мэт дотно байв. Хөдөөгөөс ирсэн жаахан охин гэрээ санаж, харимаар байна гэхэд, багш нь түүнд цоо шинэ

10000-тын дэвсгэрт өгөөд “Миний охин хоёр талын зардал чинь 2800 болно. Үлдсэнээр нь ээждээ заавал алим авч очоорой” гэдэг байв. Хайртай багш нь түүнд амьдралын мяндсан ухаан, зөв төлөвлөлт, урлагийн хүний сахилга бат, ёс зүйг зөвхөн хичээлээр бус өөрийнхөө амьдралаар зааж өгч байжээ. Бас урлагтаа үнэнч сэтгэл, тайзны имижээ хэзээ ч гээхгүй байх хариуцлага, бие биедээ дэмтэй оршихын утга учрыг ойлгуулсан.

Тэнгэрт заларч бурханд одсон ч, багшийнх нь түүнд үлдээсэн энэ бүх өв өдгөө ч Одноог хөглөн, олон зуун шавь нарынх нь хамт нэгэн айлын хүүхдүүд мэт бие биеэ дэмнэн, ажиллаж амьдарч байна. Өнөөдрийн дуучин Одонтунгалагийг бүтээхэд Д.Ухнаа багшийн хувь нэмэр асар их билээ.

Одноо багшаасаа сурсан бүхнээ өнөөдөр өөрийн үүсгэн байгуулсан “Singer” дуучны дугуйлангийн бяцхан охиддоо зааж сурган, залгамжилж явна.

III. Цайз бол түүний оршихуй

СУИС-аа төгсөөд Одноо Улаанбаатар хотноо “Сарны чулуу” чуулгад хэсэг ажиллаад, 2005 онд Дархан хотын “Залуучууд” театрт ирэв. Энэ цагаас хойших түүний тайзны амьдрал урлагийн энэ ариун голомтод үргэлжилж, өдгөө 21 дэх жилээ үзэж байна.

Цаг хугацаа түүхийг бичиж, дуучин Одонтунгалагийн урын сан олон дуулалт жүжиг, драм, мюзиклийн гол болон туслах дүрүүд, бие даасан уран бүтээлийн тоглолтуудаар өргөжин баяжиж ээ. “Их хааны хатад”, “Дуун хэлхээ”, “Учиртай гурван толгой”, “Ромео Жульета”, “Домог амилсан нутаг”, “Сөөм газар” гээд нэрлэвэл сэтгүүлийн хуудасны багагүй зайг эзлэх тул ингээд орхиё.

Уран бүтээлч хүний хувьд тайзан дээр бүтээсэн дүрээрээ өөрийгөө “тамгална” гэдэг асар том үнэлэмж, дааж явах хариуцлага билээ. Одонтунгалаг энэ хариуцлагыг “Залуучууд” театрын тайзнаа Монголын үндэсний “Учиртай гурван толгой” дуулалт жүжгийн Хоролмаагийн дүрээр үүрсэн. Тэр дунд хүүгээ тээж байхдаа, хоёр сартайгаас долоон сартай болтол нь гэдсээ баадагнан боож, найруулагчаасаа нууцалсаар тайзан

дээр энэ дүрийг амилуулжээ. Өөрийг нь нээж, дуулалт жүжигт дуулах итгэл, урам зоригийг өгсөн учраас Одноо “Дарханы Хоролмаа”-даа онцгой хайртай.

2022 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдөр Одноо Дархан хотын “Залуучууд” театрын шилдэг 12 эмэгтэй уран бүтээлчдийг нэгтгэсэн “Аясгалан” тоглолтыг санаачлан, “Залуучууд” театрын тайзнаа амилуулав. Үргэлж оргилж, сайхан бүхнийг түгээх хүсэл нь түүнд энэхүү тоглолтын санааг өгчээ. Театрын уран бүтээлүүд тодорхой төлөвлөгөө, хязгаартай байдаг учраас уран бүтээлч бүрийн дотоод чадвар, өөр өнгө төрхийг үзэгчдэд илүү тод харуулах хэрэгцээг тэр гурван жилийн турш дотроо тээж явсаар, биелэл болгосон нь энэ байлаа. Өөрөө бүрэн продюсерлэж, нөхрийнхөө “Өнөр булагтай” ХХК-ны ивээн тэтгэлэгтэйгээр, шилдэг 12 эмэгтэй уран бүтээлчийн цогц тоглолтыг ийнхүү үзэгч олноо хүргэсэн юм.

“Аясгалан” бол эмэгтэй уран бүтээлчдийн чөлөөт сэтгэлгээ, өөрсдийн хэвшмэл манераа эвдэж, өөр өнцгөөс өөрсдийгөө нээсэн онцгой тоглолт байв. Энэ ажил Одонтунгалагийг сайн уран бүтээлч төдийгүй, уран бүтээлээ цогцоор нь харж чаддаг чадварлаг продюсер болохыг нь илэрхийлсэн.

IV. Урлаг миний оршихуй

Одонтунгалаг тайзан дээрээ амьдарч, тайзан дээрээ тайвширдаг. Тайз бол түүний хувьд бүхэл бүтэн оршихуй нь юм. Тайз хэмээх их хүндэтгэл, өндөр босго түүнийг одоо ч сандарган догдлуулдаг. Гэхдээ тэр тайзан дээр гармагцаа тайвширч, хэнээс ч хамаарахгүй жинхэнэ өөрөөрөө оршин буйгаа мэдэрдэг. Тайз бол түүний ертөнц, бас тайзнаа хэн ч түүнийг дуурайж чадахгүй.

Түүний энэ бүх амжилт, өөртөө итгэлтэй хийж бүтээх урам зоригийн цаана хайртай хань, аймгийн начин Э.Билэгсайхан, гэр бүл, “Залуучууд” театрын хамт олон нь байдгийг тэр онцлон хэлж, талархан, баярлаж явдгийг нь дамжуулаарай хэмээн хүссэн билээ.

“

Урлаг бол зурхний чимээг үгээр бус, мэдрэмжээр өгүүлдэг шийд. Тэрхүү шийд нь хүний дотоод ертөнцийн хамгийн үнэн өнгийг илэрхийлж, зурхнээс төрөн зурхэнд хүрч, орчлонг илүү уянгатай болгодог. Ийм орон зайд оршиж, ийм ертөнцөд ажиллаан амьдарч буйдаа би туйлын их баярлаж, талархнам.

”

Хөгжмийн багш, дуучин

Г. УЛААНЦЭЦЭГ

“Eegii” бол БРЭНД биш
Энэ бол АМЛАТ

“Eegii Cosmetics” брэндийг үүсгэн байгуулагч, Make-Up артист **Бат-Өлзийн ЭНХЧИМЭГ**
Монгол Улсын нүүр будалтын анхны Дэлхийн аварга
Дэлхийн гоо сайхны олимп OMC HairWorld холбооны Дэлхийн аварга шалгаруулах тэмцээний
зохион байгуулагч, сургагч багш (educator), шүүгч

Амжилт гэнэт ирдэггүй. Зориг гаргасан шөнө, эргэлзсэн өглөө, алдаандаа шаналсан өдрүүдийн цаанаас ирдэг. Өөрийн бүтээсэн багсаа өөрөө түгээж явсан охиноос дэлхийн аваргын тайзан дээр Монголынхоо нэрийг дуурьсгах хүртэлх замдаа Б.Энхчимэг ганцхан зүйлд үнэнч байсан. Энэ бол чанар, хэрэглэгчээ хайрлах хайр юм.

Та хэрхэн гоо сайхны салбарт, тэр тусмаа нүүр будалтын урлаг руу орж байв?

Намайг жаахан охин байхад ээжүүд цэнхэр, ягаан өнгийн теннээр нүдээ тодруулж, хөмсгөө нарийхан зурж, уруулаа хүрээлдэг байлаа. Тэр бүхэн надад сонирхолтой, гоёхон санагддаг байв. Ер нь энэ салбарт багаасаа л дуртай байсан. Гэхдээ ЕБС төгсөөд солонгос хэлний орчуулагч мэргэжлээр

суралцахаар шийдсэн. Учир гэдэг амлалтыг өөртөө өгч нь тэр үед манай бүх зүйл байлаа. Солонгостой хамааралтай байв.

Аав, ээж хоёр үе үе тийшээ явж ажил хийнэ. Ах бас ажилладаг. Би ч бас амралтаараа боломж олдвол очоод ажиллачихдаг байлаа. Тиймээс ямар ч байсан хэлийг нь суръя гэж бодсон юм. Оюутан байхдаа нэг удаа сургалтын төлбөрөө олох гэж зуны амралтаараа тэнд латексийн үйлдвэрт ажиллав. Маш хүнд ажилтай. Тэгээд, дахиж энд ирэхдээ ийм ажил хийхгүй

Харин дараа нь сургуулиа төгсөөд, тэр амлалтдаа хүрч солонгос хэлний орчуулагчаар очиж байв. Ингэж явахдаа нүүр будалтын салбарынх нь хөгжлийг бахдан, сонирхсоор харж байв. Гэр бүл зохиож, хүүхдээ хараад байж байхдаа ерөөсөө дуртай зүйлээ хөгжүүлэе гээд 2013 онд анх нүүр будалтын сургалтад суусан. Тэр бол миний амьдралын шинэ эхлэл байсан юм.

Энэ эхлэлийн гараа ийнхүү тавигджээ. Цааш хэрхэв?

Сургалтаа дуусгаад би хэсэг нүүр будалт хийж, өөрийн гэсэн үйлчлүүлэгчидтэй болов. Тэгээд найз нартайгаа нийлж, Монголын анхны багаар ажилладаг нүүр будалтын "Дива" студийг байгуулж байлаа. Одоо үйл ажиллагаа нь тэлж "LM Beauty Academy" болон өргөжсөн.

Энэ зуураа Солонгос руу орчуулгын ажлаар явав. Дахин энд ирвэл "хар ажил" хийхгүй гэж өөртөө амлаж байсан охин том компанийн орчуулагч болчихоод очиж байлаа. Солонгос улсын гоо сайхны салбар, түүний хөгжил намайг үнэхээр гайхшируулж, энд суралцах хүслийг маань өдөөж байсан тул би удалгүй Солонгос улсад тайз дэлгэцийн нүүр хувиргалтаар дахин суралцаж, хоёрдугаар зэргийн үнэмлэх авсан. Ер нь солонгос хэл сурсан маань надад олон зүйлд түлхэц, үнэхээрийн том давуу тал болж байсан.

Хэрхэн өөрийн "Eegii" брэндээ гаргаж байв?

Солонгост сурч байхдаа бас л төлбөр мөнгөний асуудалтай. Тиймээс, хичээлийнхээ хажуугаар цагийн ажил хийдэг байв. Нэг удаа хэдэн монгол охид бид нэгэн гоо сайхны бүтээгдэхүүний үйлдвэрт савлагчаар ажиллав. Монголчууд шаргуу, юмны арга эв олохдоо сайн болохоор бусад хүмүүсийн бүтэн өдөр хийдэг ажлыг бид хоёрхон цагийн дотор хийчихсэн. Тэгсэн үйлдвэрийн удирдлагууд дахин ирж ажиллаач гээд, ажлын цагийг бидний хичээлийн хуваарьт тохируулаад тавьж өгч байв. Тэнд ажиллаж байхдаа би гоо сайхны бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, найрлага, чанарын талаарх бодит мэдлэгийг олж авсан. Гэхдээ энэ нь брэндээ гаргасан эхлэлийн цэг яг биш л дээ.

Ер нь гоо сайхны бүтээгдэхүүн гаргая гэж бодоод л явсан байх нь?

Солонгост нүүр будалт, гоо сайхны чиглэлээр суралцаж төгсөөд би Монголдоо сургалт хийж олон зуун бүсгүйчүүдтэй уулзаж, ярилцдаг байв. Ихэнх нь өөрийнхөө арьсны онцлогийг, ямар бүтээгдэхүүн тохирохыг, өнгө хэрхэн сонгох талаар мэдэхгүй, зах зээл дээрх тэр олон бүтээгдэхүүнээс аль нь

өөрт тохирохыг мэддэггүй байв. Тиймээс, чанартай атлаа боломжийн үнэтэй бүтээгдэхүүн манайханд хэрэгтэй байна даа гэж боддог байв. Ялангуяа нүүр будалтын чиглэлээр. Би өөрөө мэргэжлийн артист болохоор яаж ийж байгааг үнэтэй ч чанартай, тохиромжтой багс авчихдаг. Гэтэл үйлчлүүлэгч, суралцагч нар маань өдөр тутамдаа тийм зүйл хэрэглэж чадахгүй байв. Зах зээл дээр дундаж үнэтэй янз бүрийн багс байх ч бүгд синтетик. Яг брэндийн сайныг нь аваарай гэхээр тэр нь 300-500 мянган төгрөг байх жишээтэй. Үүнийг тухайн үед 800.000 төгрөгийн цалинтай хүн яаж авах билээ.

Тэгээд хэрхэн зориглож оров?

Тэгэхэд би гоо сайхны салбар руу ороод ердөө дөрөвхөн жил болж байв. Үнэхээр зоригтой байж ээ. Ерөөсөө гэнэт л шийдсэн. Найзуудтайгаа аяллаар яваад, тэд худалдаа наймаа хийж байхад би ажиглаж, судлаад л явсан. Тэгээд, эргэж ирэхдээ эргэлт буцалтгүй шийдвэр гаргачхаад ирсэн дээ.

Шөнө онгоцноос буугаад гэртээ орж ирэнгүүтээ нөхрөө сэрээгээд "Надад нэг л удаа итгээд боломж олгооч. Би үзээд алдмаар байна. Энэ амжилттай болно" гэж хэлсэн. Бидэнд мөнгө байгаагүй. Гэхдээ нөхөр маань,

аав ээж нар маань дэмжиж, бид машинаа зарж, дээр нь зээл аваад эхэлж байлаа.

Ёстой л том зориг гаргажээ...

Одоо бол би тийм зориг гаргаж чадах эсэхдээ эргэлзэж байна. Гэхдээ бизнест зориг үнэхээр хэрэгтэй юм билээ. Дээр нь мэдээж шантрахгүй, тууштай байх чухал. Эхний 100 ширхэг багс маш хурдан зарагдаж, дараа дараагийнхыгаа үйлдвэрлэх захиалга өгч байхдаа би "Зөв зүйл хийж" гэж өөртөө баярлаж байсан.

Тэр цагаас хойш 9 жил өнгөрч ээ. Ганц багсаар эхэлж байсан "Eegii cosmetics" брэнд маань одоо арьс арчилгаа, нүүр будалтын 150 гаруй нэр төрлийн бүтээгдэхүүнтэй, 8 салбар дэлгүүртэй, 21 аймагт гэрээт борлуулагч нараараа дамжуулан үйл ажиллагаа явуулж байна.

Есөн жил гэдэг багагүй хугацаа. Энэ хугацаанд бүтээгдэхүүнийхээ чанарыг хангалттай харуулж амжсан байх. Бизнестээ баримталдаг чиний үндсэн зарчим юу вэ?

"Eegii" гэдэг миний нэр. Тиймээс энэ брэнд надад маш чухал. Миний нэрээр үйлчлүүлэгчдэд маань хүрч байгаа энэ бүтээгдэхүүн муу байж болохгүй. Энэ бол маш том хариуцлага. Ашиг чухал ч, түүний хойноос хөөцөлдөх нь миний зорилго биш. Харин чанар чухал. Одоо манай пэйж 170-180 мянган дагагчтай. Энэ нь "Энхчимэг өөрөө мэргэжлийн хүн" гэсэн итгэл юм. Энэ итгэл дээр хүмүүс худалдан авалт хийдэг.

Хамгийн хэцүү үе хэзээ байв, шантарч байсан уу?

Ковидийн үед олон бизнесүүд хүнд байдалд орж, үйл ажиллагаагаа зогсоосон шүү дээ. Энэ бол маш хэцүү сорилтын жил байсан. Түрээсийн өр өдөр өдрөөр нэмэгдэж, худалдан авалт зогссон байсан тэр үед бид онлайнд хамаг анхаарлаа хандуулж ажилласан. Бүх хүн гэртээ, утсаа ширтээд сууж байгаа тэр цагт гоо сайхны мэдлэг, мэдээлэл олгох тал дээр түлхүү ажиллаж, хямдралтай урьдчилсан захиалга авч, хорио цээр зогсоход хүргэж өгнө гээд ажиллаж байлаа. Ерөөсөө өөрсдийгөө сануулах, мартагдахгүй байх чиглэлийг барьсан. Энэ бол бидний хувьд маш том сорилт байсан хэдий ч, нөгөө талаасаа өөрөөр ажиллаж болохыг харуулсан шинэ үе байв.

Тэгвэл, олж авсан хамгийн том ухаарал юу байв?

Бүхнийг өөрөө хийх гэж зүтгэх хэрэггүй юм байна гэдгийг ойлгосон. Сүүлийн гурван жил компанийн өдөр тутмын ажлаа багтаа даатгаад, алсын хараа, мэргэжлийн хөгжилдөө төвлөрч байна. Дэлхийн томоохон тэмцээнүүдэд оролцогчдоо бэлтгэж, тэлэх, хөгжих тал дээр анхаарлаа хандуулж байна. Үүсгэн байгуулагчийн үнэ цэн өөрөө брэндийнхээ үнэ цэнийг тодорхойлдог болохыг ойлгосон. Тиймээс бүх зүйлийг өөрөө хийх биш, харин зөв хуваарилж, хүмүүстээ итгэл өгөх нь чухал юм билээ.

Анх би ганцхан ширхэг багсаа хэрэглэгчдээ хүргэхээр Шар хад, Налайх хүртэл өөрөө явж, янз бүрийн ааш авир, үзэл бодол, сонирхолтой хүмүүстэй таарч, загнуулахдаа загнуулж,

талархсан үг ч сонсож явсны хувьд ажилтнуудаа дэндүү сайн ойлгодог. Ямар ч тохиолдолд үйлчлүүлэгчээ сонсох нь зөв. Хамгийн сайн зөвлөгөө тэднээс л ирдэг.

Нууц биш бол, одоо цаашдын зорилгоо хэрхэн харж байна?

Дэлхийн аваргын тэмцээнд оролцож явахдаа би зарим хүмүүст бүтээгдэхүүнээ санал болгодог юм. Маш их таалагдаж байгаагаа тэд илэрхийлдэг. Итали, Турк, Тайвань зэрэг улсаас дэлгүүрээ нээх хүсэлт ирсэн. Тиймээс энэ талаар бодож байгаа. Гоо сайхны салбар маш хурдтай хувьсаж, өөрчлөгдөж байдаг. Тэр хэмнэлээс хоцрохгүй, Монгол бүсгүйчүүдийнхээ итгэлийг хадгалж, цаашлаад брэндээ дэлхийд гаргахыг зорьж байна.

Баярлалаа. Улам их амжилт хүсье.

Магадгүй, тиймхэнэ гоо сайхан өнгө будгийн давхаргад бус, харин хариуцлага, тууштай хөдөлмөр, итгэлийг алдахгүй авч явах сэтгэлд оршдог буй за.

ТҮМЭН ОЛНЫХОО ХАЙР, ХҮНДЭТГЭЛ ДУНД ЖАРГАЖ АЖИЛЛАДАГТАА БИ ДУРТАЙ

"Бусдаас маш олон удаа ярилцлага авч байсан ч энэ удаа өөрөө өгөх нь. Их сонин мэдрэмж байна шүү..." гээд залуухан сэтгүүлч Э.Бодьгэрэл инээмсэглэн хэлээд, бидэнд өөрийн түүхийг хуваалцлаа.

"ДиБиЭс" ТВ-ийн сэтгүүлч, редактор
Энхбаярын БОДЬГЭРЭЛ

I. Мөрөөдөл рүүгээ алхсан нь

Дархан-Уул аймгийн Шарын гол суманд уурхайчин аав, инженер ээжийн охин болж мэндэлсэн Э.Бодьгэрэл бага наснаасаа л нийгмийн идэвхтэй, урлагт дуртай, олон талт авьяастай нэгэн байв. Тэр зургаан настайгаасаа "Бяцхан мисс" тэмцээнд түрүүлж, сургуульд байхын дууны их наадмууд болон "Уран жиргээ" улсын уралдаанд оролцож, FM радиод ажиллаж, дуу хөгжимтэй ойр өссөн ажээ.

Хөтлөгчөөр ажиллаж, анхны цалин авахдаа Бодьгэрэл "Би ер нь сэтгүүлч л болох юм байна. Нийгэмд эергээр нөлөөлж, зөв өөрчлөлт авчрах боломжтой ямар сайхан мэргэжил вэ" хэмээн бодож, дотоод зөн нь түүнд "Энэ л зөв" хэмээн шивнэж байх шиг санагдсан гэдэг. Тиймээс ч, Э.Бодьгэрэл ЕБС төгсөөд ямар ч эргэлзээ үгүйгээр МУИС-ийн Сэтгүүл зүйн ангид суралцахаар элсэлтийн ерөнхий шалгалт өгчээ.

Жил бүр Дархан-Уул аймагт МУИС-ийн Сэтгүүл зүйн ангийн хуваарь ердөө хоёрхон ирдэг. Тиймээс ч, энэ чиглэлээр суралцах хүсэлтэй мянга мянган төгсөгчдийн дундах өрсөлдөөн ширүүн. Гэхдээ Бодьгэрэл эрт шийдэж, тууштай бэлдсэн болохоор айсангүй. Бүх шалгалтуудаа амжилттай өгч, хүсэж зорьсон МУИС-ийн сэтгүүлчийн ангид

орох хуваариа гардан авчээ. Энэ бол түүний хувьд амьдралынх нь чухал мөчүүдийн нэг. Өөрөөрөө бахархаж, маш том даваа давсан мэт санагдаж, хайртай аав, ээж хоёр нь ч маш их баярлаж байв.

II. Эфир ба амьдралын тэнцвэр

Их сургуулиа төгсөөд, ээж болж, анхны хүүхдээ өсгөх томоохон үүргийг гүйцэтгэн хэсэг завсарласан залуу гэр бүл гал голомтоо Дархан хотдоо бадраав.

Жил гаруйн дараа Дархан-Уул аймгийн "ДиБиЭс" ТВ-ийн хаалгаар МУИС-ийн диплом тэвэрсэн, жаахан бүсгүй өөртөө итгэлгүйхэн явж орсон нь Э.Бодьгэрэл байлаа. Ингэж тэр Их сургуульд онолоор сурсан бүхнээ практикт хэрэгжүүлэх анхны алхмаа тавьсан юм.

Практик онол хоёрын зөрүү, айдас, хариуцлага бүгдийг үүрсээр, зургаахан сарын дараа Бодьгэрэл телевизийнхээ цорын ганц сэтгүүлч болсон байв. Цаг хугацаатай уралдсан сэтгүүлчийн ажил амаргүй. Тэр дундаа орон нутгийн цөөн хүний бүрэлдэхүүнтэй редакцад "Би зөвхөн мэдээ, сурвалжилга хийнэ" гээд, гэдийн суухын аргагүй.

Бодьгэрэл өглөө сэтгүүлч, өдөр сурвалжлагч, заримдаа ярилцлагын нэвтрүүлгийн хөтлөгч,

редактор, үд хэвийхийн алдад эвлүүлэгчтэйгээ хамт найруулагч, үдэш харин телевизийнхээ үндсэн мэдээний хөтлөгч болно. Өдөр бүр оройн мэдээ цацах 19.00 цагтай уралдах түүний ажил олон нийтийн ажигч харц, хайр хүндлэл, дургүйцэл дунд өрнөнө.

"Сэтгүүлчээр ажиллаад цаг наргүй, дээр нь цалин багатай. Дэмий юм биш үү" гэх хайрласан ч юм шиг, хатгасан ч юм шиг яриа хааяа чих дэлсэх ч, энэ түүнд хамаагүй. Яагаад гэвэл Бодьгэрэл байх ёстой газраа, хийх ёстой ажлаа сэтгэл дүүрэн хийж яваа. Үүнийг нь ч батлах мэт, хааяа таксинд суухад жолооч ах эгч нар "Ажлаа сайн хийгээрэй" гээд төлбөр авахгүй, гудамжинд таарсан хүүхдүүд "ДиБиЭс-ийн эгч байна" гээд хөөрхөн инээмсэглээд, гар далладаг.

Түмэн олныхоо хайр, хүндэтгэл дунд ийнхүү жаргаж ажилладагтаа Бодьгэрэл дуртай.

Есөн жилийн турш бэлтгэсэн мэдээ, сурвалжилгынхаа тоог тэр алдсан. Гэхдээ Дарханд ороогүй байгууллагын хаалга, уулзаагүй хүн түүнд цөөн үлдсэн биз ээ.

III. Ёс зүй, итгэл үнэмшил, дуу хоолой

Сэтгүүлчийн ажил яг л цэрэг мэт байнгын бэлэн байдал шаардана. Гал усны гашуун зовлон юу ч тохиолдоход бэлэн, шуурхай мэдээлэх үүрэгтэй. Цар тахал дэлхийг нөмөрч байсан тэр өдрүүдэд 24 цагаар ажиллаж, унтах амрах ч завгүй байлаа.

Гэсэн ч, энэ дунд Э.Бодьгэрэл хэзээ ч Дархан хотын хэвлэл мэдээллийн, тэр дундаа ДиБиЭс ТВ-ын нүүр царай гэдгээ мартаж байсангүй. Энэ бол түүний үүрэг хариуцлага. Бодьгэрэл сэтгүүлч үргэлж цэгцтэй нүүрээ будаж, төв цэмцгэр хувцаслах ёстой.

Гэртээ үзэгддэггүй, цайгаа ч тухтай уудаггүй түүний дурлаж сонгосон ажил мэргэжлийг харин хань нөхөр, халамжит ар гэр нь дэндүү сайн ойлгоно. Ийм бат түшигтэй ар талтай тулдаа Бодьгэрэл үзэгч олон нийт, Дарханчуудынхаа өмнө хүлээсэн үүргээ бат найдвартай гүйцэтгэж чаддаг юм.

Түүний дуу хоолой өдөр бүр Дарханд айл бүрийн хойморт цангинаж, мэдээ мэдээллийг, эерэг өөрчлөлтүүдийг түгээн, алдаа дутагдлыг

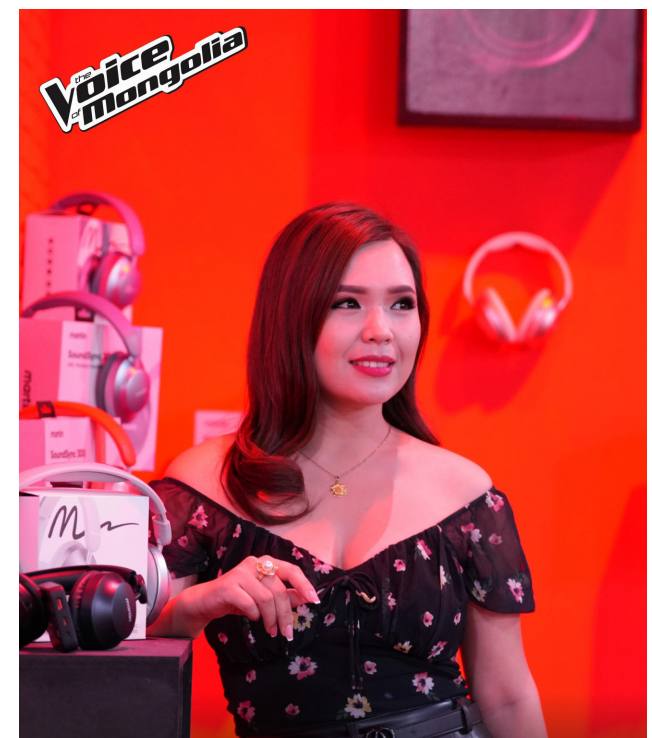
хайр найргүй шүүмжлэн, засаж залруулсаар байна.

"Мэргэжлийн сэтгүүл зүйд хандалт чухал биш. Харин иргэний эрх ашгийг хамгаалах нь нэн тэргүүнд байх ёстой" гэж Бодьгэрэл үздэг. Тиймээс ч, тэр ёс зүйг давсан мэдээ, нийгмийн сэтгэл зүйд сөргөөр нөлөөлөх үйл явдлуудыг мэдээлэхээсээ түдгэлздэг. Харин буруу шийдвэр, дутуу ажлаас болж иргэн хохирч байвал тэр хамгийн түрүүнд очиж, шуурхай мэдээлэхээр яардаг. Саххан даа, "Оюуны Ирээдүй" сургуулийн халаалтын систем доголдолтой байгаагаас хүүхдүүд хичээл дээрээ даарч, гадуур хувцастайгаа сууж байгааг сурвалжлав. Энэ мэдээ аймгийн удирдлагуудын сонорт хүрч, ердөө тэр өдөр нь арга хэмжээ авсан тул хүүхдүүдийн хичээллэх нөхцөл сайжирсан.

Түүний ажлын үр дүн ингэж шуурхай гардагт тэр баяртай явдаг. Ажил мэргэжлийнхээ сайхныг энэ бүхнээс өдөр бүр мэдэрдэг. Тиймээс ч, одоо сэтгүүлч байх нь Бодьгэрэлийн хувьд зүгээр нэг ажил биш, харин амьдралынх нь хэв маяг болжээ.

Тэр бас нэгэн нандин мөрөөдлөө биелүүлсэн. "Voice-Mongolia" дэлхийн тайзнаа дуулж, амжилттай оролцсондоо баяртай яваа. Энэ бол түүний аавдаа өгсөн амлалт. Дуулж байхдаа тэр, хайртай аав нь тэнгэрээс хараад, сэтгэл дүүрэн инээмсэглэж байгаа гэдэгт итгэдэг.

Э.Бодьгэрэл бол сэтгүүлч. Бас мөрөөдөлдөө үнэнч эмэгтэй.

“

Бизнесээ авч явахын
зэрэгцээ хобби, сонирхлоо
тууштай хөгжүүлж чадсан
хүн амжилтын зөвхөн ажил
дээр биш, амьдралынхаа өнгө
бүхэнд гэрэлтүүлж чаддаг.

”

“Sebes Mask” брэндийн
үүсгэн байгуулагч, захирал,
админ

Э.НЯМЦЭРЭН

Энгийн хэрэгцээнээс — тогтвортой өөрчлөлт рүү
Халуун усны газар иргэдэд ойр, хүртээмжтэй,
шинэлэг үйлчилгээг бий болгож байна

Усанд орохын тулд 3 километр
гаруй алхана гэдэг төсөөлөхөд бэрх.
Харин таван хүүхдийн ээж, 34 настай
Б.Отгон-Эрдэнийн хувьд энэ нь өдөр
тутмын амьдралын нэг хэсэг байлаа.
Тэрээр 2-оос 15 насны хүүхдүүдээ
дагуулан амралтын өдрүүдээр хамгийн
ойрын халуун усны газар хүртэл гурван
километр зам туулж очдог байв.

Б.Отгон-Эрдэнэ:

*“Өвлийн улиралд усанд орохоор
хол явах маш хэцүү. Их
даарна, хүүхдүүд ханиад хүрэх
тохиолдол олон гардаг байсан”*

Монголын алслагдсан орон нутаг,
аймаг сумдын гэр хороололд ус, ариун
цэвэр, эрүүл ахуйн байгууламжийн
хүртээмж томоохон асуудал хэвээр
байна. Хотын төвөөс ердөө долоон

километрийн зайд байрлах гэр
хороололд төвлөрсөн дулаан, бохирын
систем байхгүй тул усанд орох зэрэг
наад захын хэрэгцээ хүртэл хүндрэлтэй
байдаг.

2023 онд Дархан хотын
Эмэгтэйчүүдийн холбоо болон
орон нутгийн захиргааны хамтын
ажиллагаагаар байгуулагдсан “Цэмцгэр
төв” Отгон-Эрдэнийн гэрээс ердөө
500 метрийн зайд байрладаг. 10,000
орчим хүн амтай энэ хороололд анх
удаа байгуулагдсан тус төв нь халуун
ус болон угаалгын үйлчилгээг иргэдэд
ойртуулжээ. Өдгөө хүүхэд, гэр бүл,
ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй
иргэдэд нээлттэй энэ төвөөр өдөр бүр
100 гаруй гэр бүл үйлчлүүлдэг.

Төвийг тогтвортой ажиллуулахад
эрчим хүч чухал. Гэвч төвлөрсөн дулаан
байхгүй тул өвөл хөлдөх, зун барилгын
ажил ид өрнөх үед цахилгаан тасалдах
эрсдэл өндөр байдаг.

Төвийн эрхлэгч Ю.Энхбилэг “Өнгөрсөн өвөл цахилгаан тасрах үед хүмүүс өдөр бүр ‘ажиллаж байгаа юу’ гэж асуудаг байсан” гэв.

Отгон-Эрдэнэ Цэмцгэр төвөөр зочилж, өөрийн хоёр хүүхэд, 11 настай А.Нарансолонго болон 8 настай А.Азбаяартай хамт төвийн менежер Ю.Энхбилэгийн үйлчилгээг хүлээн авч байна.

Төвийн үйл ажиллагааг тасралтгүй явуулахын тулд НҮБ-ын Хүүхдийн Сангаас Solar-WASH төслийн хүрээнд нарныэрчим хүчний панел суурилуулсан. Их Британи дахь НҮБ-ын Хүүхдийн Сан, Елева сангийн дэмжлэгтэй хэрэгжиж буй энэ төсөл Монгол Улсын 21 аймагт хэрэгжиж байна. Нарны эрчим хүчний системийн ачаар цахилгааны зардал 30 хувиар буурч, төвийг илүү бие даасан, тогтвортой ажиллуулах боломж бүрджээ.

Цэмцгэр төв нь зөвхөн угаалга, ариун цэврийн үйлчилгээ үзүүлэхээс гадна эмэгтэйчүүдэд суралцах, хөгжих орчин бүрдүүлж байна. Ээжүүд угаалга хийх зуураа НҮБ-ын Хүүхдийн Сангийн дэмжлэгтэй цахим ур чадварын сургалтад хамрагддаг. Олон нийтийн цахим мэдээллийн 15 бэлтгэгдсэн ажилтан гэр бүлүүдэд цахим хэрэгслийг

зөв ашиглах, хүүхдийг цахим орчинд хамгаалах талаар зөвлөгөө өгдөг.

Отгон-Эрдэнэ:

“Энэ төв надад шинэ зүйл суралцах, өөрийгөө хөгжүүлэх, улмаар гэр бүлийнхээ амьдралыг сайжруулах боломжийг өгч байна”

Цэмцгэр төв нь ээжүүдийг дэмжиж, хүүхдүүдийг дулаан, аюулгүй усаар ханган, олон гэр бүлийн амьдралд бодит өөрчлөлт авчирч байна. Тогтвортой загвар нь иргэдэд урт хугацаанд үр өгөөжөө өгөх боломжийг бүрдүүлж байна.

НҮБ-ын Хүүхдийн Сангийн Ус, ариун цэвэр, эрүүл ахуйн хөтөлбөр

Дижитал нийгмийн мэдээллийн ажилтнууд (DCIWs) Цэмцгэр төвд хүүхэд болон асран хамгаалагчдад зориулсан дижитал ур чадвар, онлайн аюулгүй байдлын сургалт зохион байгуулдаг.

хариуцсан ахлах мэргэжилтэн Н.Батнасан хэлэхдээ, “энэ төв нь орон нутгийн захиргаа, иргэний нийгэм, олон нийтийн хамтын ажиллагаагаар тогтвортой шийдлийг хэрэгжүүлж болохыг харууллаа. Ус, ариун цэврийн байгууламжийг нарны эрчим хүчээр хангах нь уур амьсгалын өөрчлөлтөд тэсвэртэй, найдвартай үйлчилгээг хүүхдүүдэд хүргэхэд чухал ач холбогдолтой” гэв.

Цаашид төслийг бусад аймагт үе шаттайгаар хэрэгжүүлж, Отгон-Эрдэнийнх шиг олон мянган гэр бүлд бодит өөрчлөлт авчрах юм.

Тус төв нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст хүртээмжтэй байх зорилгоор тохируулсан байгууламжтай.

Цэмцгэр төв нь Дарханы гэр хорооллын төвд байрлах шүршүүр, угаалгын үйлчилгээтэй байгууламж юм.

*Хүүхэд бүрд, Цэвэр ус!
Тэр бүл бүрд, олон нийтийн дэмжлэг!*

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын харьяа 435 дугаар хаалттай хорих
ангийн сэтгэл зүйч, хошууч **Чинтогтохын МӨНХТУЯА**

Хаалттай хаалганы цаана

I. Хаалга ба зам

Дархан-Уул аймаг дахь 435 дугаар хаалттай хорих ангийн хаалга жин дарж хаагдах тэр мөчид олон хүний хувьд амьдрал хоёр хуваагддаг. Нэг нь гадна үлдэж, нөгөө нь дотогш орно. Харин Ч.Мөнхтуяа өдөр бүр тэр хаалгаар орж, гарч явсаар арван найман жилийг үджээ.

Тэр анх бичиг хэргийн ажилтнаар энэ байгууллагад хөл тавьж байв. Дараа нь хүний нөөцийн мэргэжилтэн болж офицерийн бүрэлдэхүүнд шилжиж байсан бол одоо сэтгэл зүйчээр ажиллаж,

алдаж эндсэн олон аавын хөвгүүдийн сэтгэлийг эмчилж явна. Эрх зүйч мэргэжилтэй эмэгтэй ийнхүү хууль дотор ажиллаж, хуулиар шийтгэгдсэн хүмүүсийн сэтгэлд гэрэл нэмэх хувь тавилантай учирсан нь энэ ажээ.

Хоригдол гэдэг үгийг сонсоход олон хүний дотор жавар хургам. Харин Ч.Мөнхтуяагийн хувьд бол тэд эгэлээс эгэл, жирийн хүмүүс бөгөөд алдаа гаргаж, хэсэг хугацаанд эрхээ хасуулсан хэдий ч хүн бүрийн дотор “гэрэл” буйг тэр сайн мэднэ. Тиймээс түүний ажил хоригдлыг “төлөвшүүлэх” бус хүн хэвээр нь хадгалж үлдэх гэгээн оролдлого билээ.

II. Дэглэм доторх хүний сэтгэл

Өглөө бүр ажилдаа очоод хуралд сууж мэдээлэл сонсож, удирдлагаас ажлын чиглэлээ авснаар Ч.Мөнхтуяагийн ажлын өдөр эхэлдэг.

Сэтгэл зүйч бүрийн хувьд үйлчлүүлэгчээ анхааралтай сонсох нь түүнд ойртож, холбоо тогтоох анхны онцгой алхам байдаг. Харин энд хоригдлын “амьдралын бүс” дэх сэтгэл зүйч үйлчилгээгээ холбогдох хууль журам, дүрмийн дагуу явуулна. Метр хагасын зай, камерын хяналт, тогтоож өгсөн 40 минутанд эрхээ хасуулж, ял эдэлж буй эдгээр хүмүүсийн сэтгэлийг нээх амаргүй.

Шинээр ирсэн хоригдлуудын сэтгэл зүй тогтворгүй. Айдас, гэмшил, үгүйсгэл ээлжилнэ. Зарим нь хорих ялын хугацаагаа сонссон цагаасаа сэтгэл зүйгээ бэлдсэн, гаднаа юу ч болоогүй мэт харагдах ч дотроо нурсан байдаг. Ийм үед Ч.Мөнхтуяа яаралгүй сонсоно. Сонсох нь энэ орчинд хамгийн том тусламж гэдгийг тэр мэднэ. Тэдний сэтгэлд хургасан жавар бүхнийг гэсгээж, ирээдүйдээ итгэлтэй, хүний ёсоор амьдрах хүсэл, зорилготой болоход туслах нь Ч.Мөнхтуяагийн үүрэг.

III. Итгэл өгсөн яриа

Хоригдлуудад ирээдүйдээ итгэх, гэрэлтэй төсөөлөл чухал. “Энэ хэсэг хугацаа бүх амьдрал чинь биш. Энэ өдрүүдээр бүх насаа битгий хэмжээрэй” гэж сэтгэл зүйч хэлдэг. Ирээдүйдээ эерэгээр төсөөлж чадсан хүн л амьдрах зорилгоо олдог гэдгийг тэр олон хүний нүднээс харж сурсан.

Засрал хүмүүжил гэдэг нэг өдөр бий болчихдог зүйл биш юм. Зарим нь өөрчлөгдөнө, зарим нь үгүй. Өөрчлөгдөх эсэх нь гагцхүү хоригдлын дотоод шийдвэр, хандлага, шинэ дадлаас хамаарна. Гэхдээ “муу” хүн гэж байдаггүй. Сайн сайханд тэмүүлэх түлхүүрийг олох нь чухал.

IV. Хаалттай хаалганы цаадах гэрэл

Зарим хоригдол түүнтэй уулзсаны дараа “сэтгэл минь тайвширч хөнгөрлөө” гэж хэлдэг. Зарим нь ээжийнхээ биеийн байдлыг асууж өгөөч гэж гуйна. Энгийн мэндчилгээ, хүн ёсны жижигхэн харилцаа бүр тэдэнд итгэл өгдөг.

Ч.Мөнхтуяа “засрашгүй муу хүн гэж байдаггүй” гэдэгт итгэдэг. Харин алдаа гаргасан хүмүүс л бий. Тэд хорих ял эдлэх хугацаагаа өөрийгөө таньж, суралцаж, амьдралаа дахин эхлүүлэх боломж хэмээн ойлгох аваас энэ орон зай, цаг хугацаа утга учиртай болж өөрчлөлтийн эхний шат бий болно.

Хаалттай хаалганы цаана айдас, гэмшил, нулимс холилдон орших ч, тэнд итгэл, уучлал, дахин эхлэх боломжийг өгч суугаа нэг эмэгтэй бий. Түүнийг Ч.Мөнхтуяа гэдэг.

“ДАРХАН МОГУЛС”

Дархан хот бол спортын ур чадвар өндөртэй залуу өлгий нутаг. Тиймдээ ч төрж өссөн хотоо төлөөлөх, чадварлаг тамирчдаас бүрдсэн багтай болох хүсэл тэмүүллээс “Дархан Могулс” багийн түүх эхэлжээ.

Үндэсний Дээд лигт хүч түрэн орж ирсэн энэхүү багийг “Могул” группийн Ерөнхий захирал Н.Баттулга, багийн ерөнхий дасгалжуулагч Ч.Отгонбаяр нар санаачлан 2025 онд байгуулж, мэргэжлийн тоглогчид болон

Багийн ерөнхий дасгалжуулагч Ч.Отгонбаяр нь Монгол Улсын волейболын шигшээ багийн тамирчин, “Медальд хүрэх зам” компанийн үүсгэн байгуулагч, Олон улсын хэмжээний мастер, ахлах дасгалжуулагч юм. Байгуулагдсан анхны улиралдаа “Дархан Могулс” баг амжилтаар дүүрэн тоглож, Үндэсний Дээд лигийн 2025/26 оны улирлыг хүрэл медальтай өндөрлүүлээ. Энэхүү амжилтыг

Дархан-Уул аймгаас өндрөөр үнэлж, багийг “Оны онцлох баг хамт олон”-оор шалгаруулсан байна.

Дархан хотоос багаа байгуулсан учраас багийн нэрэнд “Дархан” гэх тодотголыг шингээж, мөн “Могул” группийн нэрийг нэгтгэн “Дархан Могулс” хэмээн нэрлэжээ. Багийн бүрэлдэхүүнд лигт тоглож байсан туршлагатай тамирчид болон ирээдүйтэй залуу тоглогчдоос гадна Дарханы уугуул тамирчид ч багтсан нь онцлог юм.

“Дархан Могулс” багийг Сангийн сайд Б.Жавхлан, “Могул” группийн Захирал Ерөнхийлөгч Н.Баттулга нарын санаачлагаар байгуулсан бөгөөд тэдний дэмжлэгтэйгээр цаашид тогтвортой үйл ажиллагаа явуулах, Үндэсний Дээд лиг, клубүүдийн аварга шалгаруулах тэмцээн, залуучууд болон өсвөр үеийн уралдаанд клубийн системийг тогтвортой хөгжүүлэх зорилгоор хамтран ажиллах гэрээ байгуулжээ.

Багийн эзэд, дасгалжуулагч, зохион байгуулагчид бүгд Дарханаас гаралтай. Мөн тоглогчдын ойролцоогоор 50 хувь нь Дарханы тамирчид байгаа нь тус багийн бас нэгэн онцлог юм.

Ийм баг байгуулагдсан нь Дарханд волейболын спортоор нэгдэн, хөдөлмөр зүтгэлээ зориулж яваа олон тамирчдад бодит урам зориг, томоохон түлхэц болж байна. Ялангуяа хүүхэд, залуучууд лигийн багтай болсноор ирээдүйн зорилго, чиглэл нь илүү тодорхой болж, Дарханы волейболын хөгжилд шинэ хуудас нээж буй чухал үйл явдал юм.

“

Монгол эмэгтэйчүүд, эхчүүд бид өрх гэрийн гийнүүлэгч НАР юм. Бид өрх гэр үр хүүхдийнхээ толь нь. Тиймээс үлгэр дуурайлал болж, сайн сайханд хөтлөхийн тулд өөрсдийгөө цаг тутамд хөгжүүлж сулалцаж байх ёстой.”

Ахмад настан

О.ОЮУНДАЛАЙ

МОНГОЛ БОЛ ТА БҮХНИЙ ГЭР ОРОН

Юуны өмнө та өөрийгөө товч танилцуулаач?

Би АНУ-ын Техас мужийн Хьюстон хотоос ирсэн. Нярайн эмч, хүүхдийн эмч мэргэжилтэй. Дөнгөж төрсөн нярай болон эрчимт эмчилгээний тасагт байгаа нялх хүүхдийг эмчлэх чиглэлээр мэргэшсэн. Одоо Дархан-Уул аймгийн Нэгдсэн эмнэлгийн Амаржих тасгийн нярайн зөвлөхөөр ажиллаж байна.

Энэ чиглэлээр мэргэшин ажиллах сонголтыг та яагаад хийсэн вэ?

Би хэсэг Непалд ажиллаж байсан юм. Тэнд диабетын (чихрийн шижин өвчин) талаарх сургалт явуулахаар очсон. Нэг удаа нярайн эрчимт эмчилгээний тасгаар ороход өрөөний буланд дөнгөж төрсөн бяцхан хүү хөхөрчихсөн, бараг үхлүүт болчихсон байв. Миний сэтгэл өвдөөд, ямар нэг зүйл хийх ёстой юу, яах вэ гэхэд тэнд байсан хүмүүс байнга л тохиолддог энгийн зүйл шиг, удахгүй аав ээж нь ирнэ гэсэн. Энэ намайг их цочролд оруулсан л даа. Хэсэгтээ л бодогдоод салахгүй байв. Би илүү их зүйлийг мэдэх ёстой юм байна, илүү их сурах ёстой юм байна гэх бодол хүчтэй болж, хүүхэд нярайн чиглэлээр мэргэшихээр шийдсэн.

Монгол руу юу таныг хөтөлж авч ирэв? Яагаад Монголд ирэхээр шийдсэн бэ?

Мэргэшүүлэх хөтөлбөрөө дуусгаад би Непал явж ажиллахаар бодож байсан боловч ковид гарч Техасын эмнэлэгт маш их ачаалалтай ажилласан. Дараа нь хүнд өвдөж, хагалгаа хийлгэж, хэсэгтээ энэ талаар бодоогүй. Хагалгаанаас дөрөвхөн сарын дараа миний хамт ажиллаж байсан гэр бүлийн хос Дарханаас холбогдоод, намайг ирж ажиллах талаар бодож үзэхийг хүссэн юм. Тэд Дарханд Анагаахын сургуульд багшилдаг байв. Тэр үед би дөнгөж эдгэж байсан болохоор тэгэс гээд л орхичихсон. Гэтэл яг долоо хоногийн дараа Монголд эрүүл мэндийн хөтөлбөр хэрэгжүүлээд 28 жил болж байгаа “Medical Education International” буюу Олон улсын Анагаахын боловсролын байгууллагаас надтай холбогдоод есдүгээр сард илгээх багт хүүхдийн эмч хэрэгтэй байгааг хэлсэн. Ингэж Монголын талаар ямар ч төсөөлөлгүй байсан надад зэрэг шахуу хоёр санал ирэхэд би гайхсан л даа. Тэр үеэр би аав, ээжийндээ зочилж энэ тухайгаа ярилцаад сууж байтал, аавын

АНУ-ын (CMDA) Christian Medical and Dental Association нийгэмлэгийн мэргэжилтэн, Дархан-Уул аймгийн Нэгдсэн эмнэлгийн Амаржих тасгийн нярайн зөвлөх эмч

САРА МЭЙ КОЗРС

цэгцэлж байсан шуудан дунд Монголын талаар эхний нүүртээ бичсэн сэтгүүл гарч ирэхэд “Энэ чамд зориулагдсан зүйл байна” гээд надад өгсөн... \инээв\.

Бурханы дуудлага байсан юм биш үү?

Тэр үйл явдлын дараа би бодож эхэлсэн. Непал, Гондурас, Энэтхэг явж байсан. Хэрэв би олон улсын хэмжээнд ажиллавал юу хийх вэ, миний зорилго юу вэ гэж эргэцүүлж, өөртөө жагсаалт гаргасан. Үүнд, нэгд мэргэжлээрээ ажиллах дэд бүтэц бүрдсэн байх, хоёрт тухайн улсын хүмүүс нь сонирхож, хүссэн байх. Гуравт хамт олонтой, хүрээлэлтэй байх. Ийм гурван шалгуурыг би өөртөө тавьж байв. Дарханд ажиллах нь энэ бүхнийг хангаж байсан тул би ирэхээр шийдсэн. Улаанбаатарт Эх нялхсын эрүүл мэндийн төвд эсвэл АШУИС-д ажиллаж болох ч Дарханд би илүү хэрэгтэй юм байна гэж үзээд ирсэн.

Хэцүү хүндрэлтэй зүйлс байв уу?

Бичиг цаасны асуудлууд их хугацаа шаардсан. Ойлгомжгүй, төвөгтэй байсан л даа. Америкийн эмчлэх эрхийн лиценз эндэхийн системд бүртгэгдэхгүй байсан тул эмчлэгч эмчээр бус зөвлөхөөр ажиллах болсон. Ер нь гадаад эмч Монголд бүртгэгдэж ажилласан тохиолдол

байхгүй юм билээ. Хувийн эмнэлгүүд бол дотоод системдээ бүртгэл үүсгээд ажиллуулж болдог бол улсын эмнэлгүүдэд тийм боломж байдаггүй юм билээ.

Ирсний дараа та анзаарч, өөрчилж чадсан зүйл юу байв?

Намайг 2022 онд ажилд ороод удаагүй байхад 12-р сарын эхээр манай төрөх тасагт дөнгөж төрсөн нярай эндэж, энэ талаарх хэлэлцүүлэг нийт эмч, эмнэлгийн ажилтнуудын дунд болсон юм. Ер нь хаана ч, аль ч улсын ямар ч эмнэлэгт ийм тохиолдлын дараа заавал хэлэлцүүлэг болдог. Ажлын гэрээнд орчуулагчаар хангана гэсэн боловч би тухайн үед орчуулагчгүй байлаа. Google translate ашиглан, ярьж байгаа бүхнийг ойлгох гэж хичээж байв. Хурал дуусахад эмнэлгийн дарга надаас “Танд санал байна уу?” гэсэн. Би процессыг бүрэн ойлгоогүй ч “NRP” буюу нярайн сэхээн амьдруулах хөтөлбөр мөрдсөн эсэхийг асуув. Тэгэхэд тэр “Тийм” гэсэн. Би лавшруулаад яг ийм тохиолдолд мөрддөг “MrSOFA” алгоритмыг хэрхэн мөрдсөнийг асуухад, тэд бүгд над руу гайхсан байдалтай харж байв. Тэгэхэд энэ талаар ойлголтгүй байгааг нь би ойлгосон.

“Mr SOFA” бол нярайн сэхээн амьдруулах хөтөлбөрийн нэг хэсэг. Америкт тус алгоритмыг

мөрддөг бөгөөд энэ нь хүндрэл үүсэхэд төрөх өрөөн дэх бүх хүмүүс хэрхэн ажиллах ажлын дарааллыг нарийвчлан тусгаж, систем болгосон дүрэм юм. Энэхүү Нярайн сэхээн амьдруулах хөтөлбөрийг Дарханд хэрэгжүүлж, яаралтай үед авах арга хэмжээний MrSOFA алгоритмыг нэвтрүүлсэн.

Тус ажлын үр дүнг та хэрхэн дүгнэж байгаа вэ?

Хөтөлбөрийг эхлүүлснээс хойш төрөхийн өрөөнд нярай эндээгүй. Мэдээж, хүүхдүүд өөр ямар нэгэн шалтгаанаар нас барж байгаа ч, энэ хөтөлбөр хэрэгжсэнээс хойш төрсөн даруйдаа төрөх өрөөнд эндээгүй байна. Хөтөлбөрийг Нэгдсэн эмнэлгийн дарга Б.Мөнхбат бусад төрөх эмнэлгүүдэд түгээх хэрэгтэй гэж үзээд 2024 оны тавдугаар сард төвийн долоон аймгийн эмч, сувилагч, эмч баригч нарыг хамруулсан сургалтыг Дархан-Уул аймагт явуулсан. Мөн 2025 онд тус сургалтыг дахин улсын хэмжээнд зохион байгуулж, 17 аймгийн эмч мэргэжилтнүүд оролцсон. Эхний сургалтыг Америкаас нэг эмч, дөрвөн сувилагчийн бүрэлдэхүүнтэй баг ирж явуулсан бол хоёр дахь сургалтыг гурван эмчтэй баг ирж явуулсан.

Практик, онол хосолсон тус сургалтын үеэр эрсдэлтэй тохиолдолд төрөх өрөөнд ажиллах “MrSOFA” алгоритмын дэс дарааллыг харуулсан зурагт хуудсыг хэвлүүлж бүх эмнэлгүүдэд өгч байв.

Хөтөлбөр хэрэгжсэнээс хойш төрөх өрөөнд нярай эндээгүй гэх мэдээ сайхан боловч эмзэг сонсогдож байна.

Дарханы хувьд манай

эмнэлгийн салбар маш их хэл ам дагуулдаг. Энд олон хүчин зүйлс нөлөөтэй. Тухайлбал эмч нарын хүртээмж, ачааллын талаар эмч нар ярьдаг. Та эмнэлгийн менежментийн тал дээр юу олж харав? Өөрчлөх, засаж залруулахад төвөггүй зүйлс юу байна?

Мэдээж, Монголын эмнэлгийн менежментийн тогтолцоо Америкаас өөр. Миний ажигласнаар энд эмч нар янз бүрийн ажил хийж байгаа харагддаг. Нэг харахад гадаа ямар нэг зүйл хийж байдаг, эсвэл өвчтөн тээвэрлээд явж байх нь элбэг. Ачаалал эмч нарын хүрэлцээ муу байгаад биш, харин эмч яг ажлаа хийж чадаж байна уу гэдэгт анхаарах хэрэгтэй санагдсан. Хэрэв би Америкт байсан бол хэзээ ч хийхээргүй зүйлсийг энд эмч нар хийж л явдаг. Наад зах нь салфетка, саван бие биеэсээ асуугаад явж байх жишээтэй. Өөрөө гараад саван, цаасаа авах ёстой мэт энэ байдал миний мэдэж байгаагаар бараг 100 жилийн өмнө цэгцэрсэн асуудал. Гэтэл энд үүнийг хариуцсан эзэн байхгүй, хангаж өгөхгүй байгаагаас дундын

хариуцлага мэт болчихсон. Энэ жижигхэн мэт боловч эмч нарын ажилдаа анхаарах нөхцөлийг алдагдуулж байна.

Мөн өнгөрсөн намар манай эмч нар ажил хаялт зарлаж, цалин нэмэх шаардлага тавьж байсан. Та энэ талаар ямар бодолтой байна?

Би хүмүүсийн надад ярьж байгаа хэмжээнд л мэднэ. Ихэнх хүмүүс цалингаас цалингийн хооронд амьдарч байгаагаа ярьдаг. Өнөөдөр Улаанбаатарт эмчийн цалин автобусны жолоочийнхоос доогуур байна. Гэтэл эмч нар хэчнээн жил сурч боловсорч, энэ хэмжээнд хүрсэн билээ. Тэдний ажил үүрэг хэчнээн үнэ цэнтэй чухал билээ. Ингээд бодохоор илүү хүндлэл үзүүлж, үнэлэгдэхүйц байх ёстой.

Гэхдээ, миний бодлоор цалинг нэмлээ ч эмч нарын нөхцөл байдал ид шидийн мэт өөрчлөгдөж, сайхан болчихгүй л дээ. Харин, ажлын тодорхойлолтод байхгүй зүйлсэд санаа зовохгүй ажиллаж чаддаг болох нь бага цалин авахаас ч илүү үр дүнтэй гэж би хувьдаа бодож байна.

Таныг Дарханд ирж ажиллан, эерэг өөрчлөлтүүд хийж байгаад туйлын их талархаж байгаагаа хэлмээр байна. Битгий шантраарай. Ярилцлагаа ингээд өндөрлөө. Хэлж амжаагүй зүйл байгаа бол та хэлж болно?

Та "Бурхны дуудлага юм биш үү" гэж түрүүн хэлсэн. Яах аргагүй, энэ салбарт Монголд гадаадаас ирж ажиллах хүн маш цөөхөн байгааг харахаар, би үнэхээр "Бурханы дуудлагаар" ирсэн ховор хүмүүсийн нэг юм шиг. Гэхдээ системийг өөрчлөх ийм хэцүү байна гэж би үнэндээ бодоогүй. Аливаа өөрчлөлт удаан явагддаг. Хэцүү, бухимдалтай байгаа ч цаашид үргэлжлүүлэх хүсэл тэмүүлэл надад бий. Гэхдээ, болох ёсгүй зүйлс болж, эрсдэх шаардлагагүй амь эрсдэж байгааг

харах хэцүү. Энэ бүхэнд дутуу мэдлэг, бардам зан тээг садаа болж байгааг би харж байна. Ялангуяа, хуучирсан арга барил, болохгүй байгааг харсаар байж болдог гэж зүтгэх хүмүүс, ахмадууд нь залуу үедээ боломж олгохгүй байгааг харах амаргүй юм. Энэ бүхэн өөрчлөлт авчрахад хүндрэл үүсгэж байна. Би ахмадаа хүндэлж, үгийг нь сонс гэдэг сургаалыг үгүйсгэдэггүй, харин ч дээдэлдэг. Гэтэл хуучин уламжлал анагаахын салбарт ийм их саад тээг болно гэж огт бодож байсангүй.

Гэсэн ч, шинэчлэх сайжруулах орон зай байсаар байгаа. Монгол бол та бүхний гэр орон. Гэр орноо цэгцэлж, сайжруулах нь та бүхний үүрэг юм шүү.

Баярлалаа танд. Аз жаргал, сайн сайхан бүхнийг хүсье.

“

*Эхийн хэвлий ишг ариун
Дэлхий ээж, байгалиа
хамгаалъя!*

*Хот бол бидний гэр
Тэрээ цэвэр байлах нь
харин бидний үүрэг юм.*

”

**"Дархан хотын хог тээвэр"
ОНӨААТҮГ-н ХАБЭА-н
ажилтан**

Д.СОЛОНГО

ХҮҮХДИЙН НҮДЭЭР ЦАХИМ ОРЧНЫГ ХАРАХ ХЭРЭГТЭЙ

“Цайхун” сургуулийн Мэдээллийн технологийн багш
Мягмарсүрэнгийн ПАГМААДУЛМАА

Хүүхдүүд асар их мэдээллийн урсгал дунд амьдарч байна. Тиймээс аль нь үнэн, аль нь хуурмаг вэ гэдгийг ялгаж сурах, олж авсан мэдээллээ ёс зүйтэй ашиглах, өөрийгөө хамгаалах чадвар хамгийн чухал байна.

Мэдээллийн технологийн чадвартай хүн гэж ямар хүнийг хэлэх вэ? Энэ талаар тодорхойлсон зүйл байдаг уу?

Манай улс 2024 онд “Алсын хараа - 2050” урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд бүх нийтийн цахим ур чадварын тэргүүлэх зургаан чиглэлийг баталсан байдаг. Өмнө нь принтерийн хор цэнэглээд, толгой цэвэрлээд байвал компьютерт сайн, чадвартай гэх, эсвэл лайв хийгээд хандалт аваад байвал цахим ур чадвар сайтай гэх ойлголт хүмүүсийн дунд байсан бол одоо гар утас болон компьютерын үйлдлийн системийг update \дахин програмчлал\ хийх буюу үйлдлийн систем шинэчлэгдэх бүрд шинэчлэлтээ хийдэг байх нь анхан шатны чадвар гэж үздэг болсон. Учир нь, сурч дадаагүй, ач холбогдлыг нь мэдэхгүй төвөгшөөснөөс хувийн мэдээллээ алдах нь олон сөрөг үр дагавруудыг дагуулж байна.

Тийм шүү. Цахим технологи, нийгмийн сүлжээ бидний амьдралд нэвтрэх тусам олон сөрөг үр дагаврууд бий болж байна. Тухайлбал, өсвөр үеийнхний дунд цахим дээрэлхэлт хэрээс хэтэрч байгаа талаар сонсогдох боллоо. Та багш хүний хувьд бодлоо хуваалцаач?

Цахим хөгжил, инновац, харилцаа холбооны яамнаас 2025 оны гуравдугаар сард Монголын хүүхэд, багачуудын дунд цахим дээрэлхэлтэд \Cyberbullying\ өртсөн байдлын талаарх судалгааг хийхэд, 13-17 насны өсвөр үеийнхний 51.3% нь цахим дээрэлхэлтэд өртсөн гэх дүн гарсан байдаг. Өөрөөр хэлбэл, хоёр хүүхэд тутмын нэг нь ямар нэг байдлаар цахим орчинд доромжлол, дарамт, дээрэлхэлт авсан байна. Ийм байдалд орсон хүүхэд хаана, хэнд хандахаа мэдэхгүйгээс сэтгэл гутралд орж, ааш зан нь өөрчлөгдөж, хичээл сурлагадаа мууддаг. Сургуулиуд шат дараатай сургалт, сурталчилгааны ажлууд хийж, хүүхэд хамгааллын баг ажиллаж, нийгмийн ажилтнуудаас гадна сэтгэл зүйчтэй болсон ч энэ учир дутагдалтай байна. Учир нь, цахим дээрэлхэлтэд өртсөн хүүхэд энэ тухайгаа сургуулийн орчинд мэдэгдэхийг хүсдэггүй бөгөөд гэр бүлээсээ тусламж авах эсвэл хэнд ч хэлэхгүйгээр өөрөө шийдэх гэж оролддогийг НҮБ-ын Хүүхдийн сангийн судалгаа харуулдаг.

Хүүхдүүдийн хувьд, сургууль нь нийгмийн харилцааных нь гол талбар тул түүний эмзэг байдлын талаарх мэдээлэл түгэх нь маш том айдас юм. Хэдийгээр, багш нар, нийгмийн ажилтан, сэтгэл зүйч бүгд хүүхдийн хувийн нууцыг маш сайн нууцалж, хамгаалдаг ч хүүхэд айдатай байна. Яагаад тэгж байна вэ? Энэ бол нөгөө л цахим ертөнц, цахим хэрэглээтэй шууд холбоотой.

Өөрөөр хэлбэл, хүүхдүүд нийгмийн харилцааных нь гол талбар сургуулиа цахим орчинтой адилтгаж байна гэсэн үг үү?

Яг тийм. Цахим орчинд бүх зүйл ил, өөрөө бүгдийн өмнө нээлттэй санагддаг шиг, сургуульд ч бүгд өөрийг нь хараад, бүх зүйлийг нь мэдчих гээд байх шиг хүүхдэд санагддаг байх нь. Энэ талаар би сурагчдаасаа судалгаа авсан юм. **“Цахим орчин чамд ямар санагддаг вэ?”**, **“Чи өөрийгөө чөлөөтэй илэрхийлдэг үү?”** гэсэн асуултад **“Надад яг л загварын тайз шиг санагддаг”, “Харанхуй өрөөнөөс хүмүүс хараад байгаа юм шиг...”, “Гоё сайхан юмаа гайхуулахын тулд ашигладаг талбар”** гэх мэтээр хүүхдүүд хариулсан байсан.

Ямар аймшигтай мэдрэмж вэ? Ийм мэдрэмжийг төлөвшиж яваа хүүхдүүд өдөр бүр авдаг гэхээр...

Энэ бүхэн бид хүүхдийнхээ нүдээр цахим орчныг харах хэрэгтэй болсныг сануулж байна. Мөн **“AI /хиймэл оюун ухаан/ технологийн давуу болон сул талыг нэрлэнэ үү?”** гэх асуултад **“Уурлалгүй хариулдаг ч эрэгтэй, эмэгтэй нь мэдэгддэггүй тул найзлахад хэцүү”** гэж хариулсан байсан. Эндээс бид их зүйлийг бодох хэрэгтэй. Асуудлыг дан ганц сургууль, багш нарт даатгаад орхих нь хангалтгүй. Бид бүгд нийтийн боловсролд анхаарах, мэдлэг мэдээллээ сайжруулах хэрэгтэй болсон байна.

Ийм ч учраас бидний 15 багш Дархан-Уул аймгийн Эмэгтэйчүүдийн холбоо, НҮБ-ын Хүүхдийн сантай хамтран явуулж байгаа “Дархан-Уул аймгийн гэр хороололд амьдарч буй ээжүүдийн цахим аюулгүй байдлын мэдлэгийг дээшлүүлэх төсөл”-д сайн дурын сургагч багшаар ажиллаж байгаа.

Тэдэнтэй ажиллахад төвөгтэй гэх яриа их гарах боллоо. Та үе хоорондын ялгааг юу гэж хардаг вэ?

Энэ чинь гэнэт гараад ирсэн зүйл биш шүү дээ. 60 жилийн өмнө ч үе хоорондын ялгаа байсан. **“Z” үеийнхэн өөрийгөө илэрхийлэх, мэдрэмжээ таних тал дээр биднээс хамаагүй илүү.** Тийм ч учраас ажил мэргэжлээ солих, гэнэтийн өөрчлөлтүүдийг их хийдэг. Бид бол өөрчлөлтөд дургүй, шинэчлэлээс хойш суух талтай боловч эхлүүлснээ заавал дуусгадаг онцлогтой үеийнхэн. Энэ мэт үе бүхэнд тухайн нийгмээ дагаад давуу болон сул талууд бий. Тиймээс аль алиныг нь хүлээн зөвшөөрөх нь чухал. Нэг нь сайн, нөгөө нь муу гэж туйлшрах хэрэггүй.

Одоо багш нар бид **“альфа” үеийнхэнтэй** ажиллаж байна. Ухаан орсон цагаасаа таблет, ухаалаг утас хэрэглэж, хиймэл оюун ухаантай орчинд өсөж байгаа хүүхдүүдийн онцлогийг бид ойлгож, түүнд тааруулж ажиллах нь багш бидний хувьд бас нэгэн сорилт болж байна. Тэд олон даалгаврыг зэрэг хийдэг ба богино видео, хурдан контентод дассан тул урт хугацаанд анхаарлаа төвлөрүүлэх чадвараар дутмаг. Тиймээс, анхаарал төвлөрөлтийг нь сайжруулахад анхаарч, хичээлийн гол агуулгыг богино хугацаанд сонирхолтой, залхаахгүй байдлаар өгөх тал дээр анхаарч байна.

Та ямар багш байхыг хичээж, юуг хэрэгжүүлж ажиллахыг зорьдог вэ?

Одоо бидний ажиллаж байгаа сургууль, бидний хүүхэд байхдаа сурч байсан сургуулиас тэс ондоо болсон. Бид өөрийн заадаг хичээл, чаддаг юмаа л зөв гээд байж болохгүй. Цаг үетэйгээ зэрэгцэн суралцаж, өөрийгөө хөгжүүлж, хүүхдүүдээсээ хоцрохгүй явах хэрэгтэй болж байна.

Мэдээллийн технологи бол график дизайн, өгөгдлийн сан, программчлалын хэл, систем хөгжүүлэлт, хиймэл оюун ухаан гээд олон өөр чиглэлүүдтэй. Хүүхдүүд бүгдийг нь сурах боломжгүй. Аль илүү сонирхлыг нь татаж, судлахыг хүсэж байгаад чиглүүлж, хаана гүнзгийрүүлж сурах боломжтой мэдээллээр хангаж, мэргэжлийн хүмүүсийн уулзалт, үйл ажиллагаанд оролцуулж, янз бүрийн төсөл хөтөлбөрт хамрагдахад нь дэмжиж, хүүхдүүддээ өөрийгөө нээж, сонирхсон чиглэлээ олоход нь тусалж ажиллахыг хичээдэг. Хүүхдийг хөгжүүлэхийн тулд байж болох бүх боломжийг хайж, шаардлагатай хүн бүртэй хамтрах хэрэгтэй.

“

Гар урлал бол дотоод ертөнцийн чимээгүй яриа юм. Дотогшоо чимээлж, оршихуйгаа ойлгох нь амар амталангийн эх үндэс билээ.

”

Дизайн, гар урлалын багш
сэтгэл зүйч

Г.ГАНЧУЛУУН

МОДДЫН “ЭЭЖ”

**“Домогт Шарын гол” ХХК-ний Гүйцэтгэх захирал
Загдсүрэнгийн ОЮУНТУЯА**

Нэрийг нь сонсоход л сүрлэг, цаанаа л ариун дагшин уул ус, байгаль дэлхийн өнгөнд автуулах мэт “Домогт Шарын гол” компанийн захирлыг хүлээн суухдаа би түүнийг байгууллагынхаа нэршиг бардамт, хатуу төрхтэй хатагтай ирэх болов уу хэмээн төсөөлж суулаа. Харин миний төсөөллийг бүрэн эвдрэн зөөлөн харц, натуухан дуутай эмэгтэй яг одоо өдгөөс минь харан сууна. Тэр бол олон мянган нялх үрийг хүүхэд мэт хайрлан ургуулж, тэднийг ойлгож амьдарсан “Моддын ээж” аж.

Гуч дахь жилдээ тогтвортой үйл ажиллагаа явуулж буй ойжуулалт, нөхөн сэргээлт, ой хамгааллын мэргэжлийн байгууллага “Домогт Шарын гол” ХХК-ийн баялаг түүхийг сонсох боломж олдсонд би туйлын баяртай байна. Та компанийнхаа үүсэл, хөгжлийн түүхээс товчхон хуваалцана уу.

Манай компани 1996 онд үүсгэн байгуулагдаж, энэ жил 30 дахь жилдээ үйл ажиллагаагаа явуулж байна. Цаг хугацаа үнэхээр хурдан өнгөрчээ. Хууль тогтоомжийн дагуу ойн санг хамгаалах энэ ажлыг анх нөхөр маань эхлүүлж байлаа.

Яагаад заавал ойн чиглэлийг сонгож, энэ салбарт үйл ажиллагаа явуулах болсон юм бол?

Манайх удам дамжсан ойчдын гэр бүл л дээ. Хадам аав маань

Ой, модны аж үйлдвэрийн яам гэж байхад мэргэжилтнээр бас Бугант, Ерөөгийн ойн аж ахуйн даргаар ажиллаж байсан хүн. Аавыгаа дагаж ойд өсөж, ойг мэдэрч хүмүүжсэн хүү нь түүний ажлыг өвлөн, энэ бүхнийг эхлүүлсэн ба харин одоо бидний хүү ойн инженер мэргэжлийг эзэмшин өвөө, аав хоёрынхоо ажил үйлсийг үргэлжлүүлж байна. Гэр бүл бүрд өөр өөрийн амьдралын хэв маяг байдаг. Манайх бол байгальд ойрхон, байгаль дунд оршдог гэр бүл. Өвөө эмээ, аав ээж гээд бүгд ойтой холбоотой ажиллаж, бие биеэ дэмжин амьдарч ирсэн. Би нөхрөө дагаж энэ салбарт орохоосоо өмнө цэцэг навчинд дуртай, ойгоор явах, жимс түүх сонирхолтой нэгэн байлаа. Хань ижлийнхээ сэтгэлээ өгсөн энэ сайхан ажил мэргэжлийг дэмжин, хамтдаа ой дотор ажиллаж, амьдрах тусам улам бүр татагдан орсон. Бидний эргэн тойронд дандаа байгальд ойр, түүний төлөө ажилладаг хүмүүс байдаг. Манай ойчид ашиг орлогоос илүү сэтгэлээрээ ажиллаж, ажлаасаа эрч хүч авч, дүүрдэг хүмүүс юм. Хайр, энэрлээр дүүрэн, онцгой сайхан ажил даа. Би санхүүч мэргэжилтэй ч, одоо энэ салбарын хүн болж, мэргэжлийн сургагч багш болтлоо хүлээн зөвшөөрөгджээ. Байгаль ингэж л хүнийг татаж, өөртөө үлдээж чаддаг нь гайхамшигтай (инээв).

Ойн аж ахуйн үйл ажиллагаа гэхээр хүмүүс төдийлөн сайн ойлгодоггүй. Энэ талаар та тодорхой тайлбарлаж өгөөч?

Ихэнх хүмүүс ойн аж ахуйг зүгээр мод үржүүлдэг газар гэж ойлгодог юм билээ. Уг нь өргөн утгаараа энэ нь маш том агуулгатай. Манай компани 2007 оноос ойн мэргэжлийн байгууллага болж, ойг арчлах, эрүүл байлгах, сайжруулах зэрэг цогц үйл ажиллагааг явуулж эхэлсэн. Ой гэдэг зөвхөн модод биш. Энэ бол шавж хорхой, шувууд, амьтад, гол горхи, булаг шанд, хөрс гээд бүгд бие биеэсээ хамааралтай оршдог бүхэл экосистем, бүтэн амьдрал юм. Аль нэг нь доголдоход л ой эрүүл байдлаа алдаж, нөөц нь багасаж, доройтолдог ордог. Жишээ нь, хаа нэгтээ уул уурхайн ашиглалт эхлэхэд ойр орчмынх нь ойн өнгө гундаж, хөрсөнд нь өөрчлөлт орж, цэцэг ургамлынх нь төрөл зүйл цөөрч эхэлсэн байдаг.

Эхэндээ бид ойжуулалтын ажилдаа илүү төвлөрдөг байлаа. Гэвч, хүний буруутай үйл ажиллагаануудын улмаас хийсэн ажлууд маань үнэгүйдэж сүйдэх эрсдэл тулгарч, тэдгээрийг шийдвэрлэх арга зам хайж байхдаа бид мэргэжлийн олон талт цогц ажлууд явуулах нь зөв болохыг олж харж, менежментийн өөр арга барилд шилжсэн. Тиймээс ч орон нутгийнхаа төрийн

болон мэргэжлийн байгууллагуудтайгаа хамтран ажиллах тал дээр онцгой анхаарч, хамтын оролцоогоо идэвхжүүлж эхэлсэн. Улмаар, Чех улсын хөрөнгө оруулалтаар ойн судалгааны бааз, гений санг хамгаалж, хөгжүүлэх “Ойн эко парк”-ыг байгуулсан нь өнөөдөр Дархан-Уул аймагтаа төдийгүй Монгол улсын хэмжээнд орчин үеийн загвар ойн аж ахуй болж, сургалт судалгааны болон олон ажлууд зохион байгуулж байна.

Сая дурдсан Чехийн төслийнхөө талаар та дэлгэрүүлж ярьж өгөөч. Хүүхдүүдэд сургалт явуулдаг гэж сонссон.

Тийм ээ. Бид хүүхэд багачуудад байгаль орчны мэдлэгийг бага наснаас нь эхлэн газар дээр нь олгож, ойг мэдэрч, ойлгож, хайрлаж, хамгаалах сэтгэлтэй хүмүүс болгон төлөвшүүлэхийг зорьдог. Танин мэдэхүйн сургалт, үйл ажиллагаануудыг тогтмол зохион байгуулж байна.

Төслийн хувьд, Чех улсын буцалтгүй тусламжийн хүрээнд хөгжиж буй улс орнуудад дэмжлэг үзүүлэх, Монгол орны ой, тэр дундаа орон нутгийн ойн гений санг хамгаалж, хөгжүүлэх төслийг бид 2015–2018 онд хэрэгжүүлсэн. Ингэхдээ Дархан-Уул аймгийг, түүн дотроо манай компанийг мэргэжлийн байгууллага хэмээн сонгосон нь хот суурин газарт ойр ойд үйл ажиллагаа явуулдаг бөгөөд цаашид тогтвортой ажиллах чадамжтай гэж үзсэн байдаг.

Чехүүдээс бид маш олон зүйлсийг сурч мэдэж, ухаарсан. Чех улсын “Улаан ном”-д орсон, анагаах ухааны үнэлж баршгүй түүхий эд сараана, жамьянмядаг зэрэг цэцэгс манай ойд зөнгөөрөө хаа сайгүй ургасан байгааг тэд хараад шүүрс алдаж байв. Тэгээд “Та нарын аз жаргалтай, амар амгалан амьдрах бүх нөөц баялаг энэ ойд бий шүү” хэмээн дахин дахин захиж, хайрлаж хамгаалахыг сануулж байсан.

Гадаад орнуудад явж байхад ой нь таримал голдуу байдаг. Харин манай ойд моддынх нь зайг хүчээр тохируулаагүй, хөвд өвсөндөө дарагдсан онцгой, органикаараа байгаа нь мэдрэгддэг. Ийм ойн ач холбогдол, давуу тал юу байдаг вэ?

Манайд Чех, Герман, Япон зэрэг улс орнуудаас мэргэжлийнхэн болон сонирхогчид их ирдэг. Тэд ойгоор явж, борооны дараах үнэрийг мэдэрч, цэцэгсийг харж, шувуудын жиргээ, горхи булгийн хоржигнон урсахыг биеэрээ үзэж, чихээрээ сонсохыг илүүд үздэг юм. Энэ нь органик ойн жинхэнэ байдалд татагдаж байгаагийнх. Ойнхоо энэ унаган генийг бид хадгалж, авч үлдэх ёстой. Унаган ойг хэн ч дахин бүтээж чадахгүй. Энэ бол жинхэнэ баялаг. Хадгалах гэдэгт зөвхөн үрийн фондоо авч үлдэх төдийгүй байгаагаа цэвэрлэх, арчлах, хортон шавжтай тэмцэх, хөрсөө судлах, нутгийн уугуул моддын бүтэц, төрөлд үндэслэн шинжлэх ухаанчаар тарих гээд олон үйл ажиллагаа орно. Манай Дархан-Уул аймгийн ой бол суурин газрын ой учраас хүний үйл ажиллагаанд өртөмтгий, эрсдэлтэйд тооцогддог юм шүү.

Гучин жил гэдэг тэгээс эхэлсэн та бүхний хувьд их зүйлсийг давж туулсан байх. Дэмий юм хийж байна гээд шантарч явсан үе бий юу?

Байгаа байгаа. Байлгүй яахав. Ойчид, яг ойд ажилладаг хүмүүсийн хувьд шантрах үе олон тохиолдоно. Манай орон хатуу, ширүүн уур амьсгалтай. Хаврын хавсарга, өвлийн жавартай ямар ч үед бид ажиллаж л байдаг. Замын бартаа, байгалийн олон араншин, эрвээхийн нүүдэл гэх мэтээс хийж бүтээснээ, ургуулсан бүхнээ, олон мянган нялх моддоо хамгаалах шалгууруудтай байнга тулгардаг. Гэхдээ, энэ бүхнийг даван туулсны дараа үнэхээрийн их аз жаргалыг мэдэрдэг дээ. Байгалийн ширүүн дориун нь хэсэгхэн хугацааных л юм. Харин бид үүнийг танин мэдэж, уншиж, судалж, шинжлэх ухаанчаар тэмцэж сурсан.

Үрээр тарьсан хуш модны суулгац хоёр жил болж байгаа нь өндрөөрөө ердөө хоёроос гуравхан см байдаг юм билээ. Тийм жаахан юмыг өндөр сайхан мод болтол нь арчилж, хайрлан ургуулна гэдэг ямар их сэтгэл,

хөдөлмөр, тэсвэр тэвчээр вэ гэж би гайхан бодож байлаа?

Хамгийн гоё нь юу гээч, хүн нялх үрээ төрөхөд гайхалтай мэдрэмж авдаг даа, үрээр мод тарихад яг тийм мэдрэмжийг өгдөг. Бидний идэх дуртай нэгхэн ширхэг самар соёолж ургасаар өндөр саглагар хуш мод болохыг харах нь үнэхээр сайхан. Эмэгтэй хүний хувьд ч, хүн гэдэг амьтны хувьд ч энэ гайхалтай. Ийм сайхан мэдрэмжүүдийг дахин дахин авдаг болохоор дурлаж, хайрлахгүй байхын аргагүй сайхан ажил үйлс юм даа.

Гайхалтай, Таныг энэ сайхан “ойн” амьдралд татан оруулж, өөртөө бас ажил мэргэжилдээ дурлуулсан ханийнхаа талаар ярьж өгөөч?

Миний хань Дампилын Арвиндэлгэр. Манай улс зах зээлийн харилцаанд шилжин орж байсан адармаатай тэр цаг үед өөр салбар руу орох боломж байсан ч, дуртай хайртай ажлаа сонгож, алсыг харж өнөөдрийн энэ бүхэнд хүрсэн ханьдаа үнэхээрийн баярлаж, бахархаж явдаг. Цэл залуухан инженер Дарханд ирж байлаа. Бурханд одоод зургаан жил болж дээ. Хувийн ашиг сонирхлоо нэг ч өдөр урдаа тавилгүй, ойд ажиллаж, мод тарьж, хамгаалж бүхнийг хийж бүтээсэн. Залуу байхад амьдралд саад бэрхшээл их л тулгарч байлаа. Тэгэхэд “Зүгээрээ, энэ их хэрэгтэй ажил. Хийж чадвал үр хүүхдүүд маань сайхан амьдарна” гэдэг байв. Үг цөөтэй хүн л дээ. Одоо эргээд харахад, алт олборлолтоос болж сүйдэж, нүд халтирам болсон газрууд бидний эргэн тойронд хаа сайгүй байна. Харин бид Хонгор сум дахь 3600га ойн санг хамгаалж, унаган байдлаар нь үлдээж чаджээ. Энэ бол том амжилт, бидний хамтын хүч, хөдөлмөрийн үр шим юм.

Ханийн минь холч ухаан, хичээл зүтгэл биелэлээ олжээ гэж баярладаг. Бидний үр хүүхдүүд ч зөв бодолтой, ухаалаг хүмүүс болж төлөвшсөн нь энэ сайхан ажил мэргэжил, байгальд ойрхон өссөнийх гэж би хувьдаа боддог.

Фитнесс модель, багш, хувь хүний дасгалжуулагч
Баярсайханы ОЮУНБИЛЭГ

БИЧСЭН БҮХЭН БИЕЛЛЭЭ ОЛДОГ

Амьдралаа тэмдэглэж, бусдыг гэрэлтүүлж яваа багш

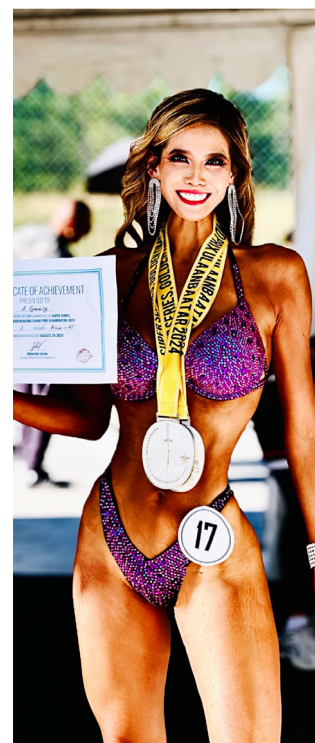
Зарим хүний амьдрал дуулиантай биш хэр нь чимээгүйгээр олон хүний замыг гэрэлтүүлж явдаг. Оюунбилэг тийм хүмүүсийн нэг. Тэр Дархан-Уул аймгийн Дархан Политехникийн коллежид арав дахь жилдээ англи хэлний багшаар ажиллаж байна. Оюуныг тэлэх хэл заахын зэрэгцээ бие бялдрыг ч, сэтгэл зүйг ч хамтад нь хөгжүүлэхийг зорьдог нэгэн. Фитнесээр 13 жил тасралтгүй хичээллэж, өөрийн амьдралаар үлгэрлэн зааж иржээ.

Түүний амьдралын нэг онцлог бол зургаан жилийн турш нэг ч өдөр алгасалгүй хөтөлсөн тэмдэглэл. 2021 оноос эхлэн "Илтгэх индрийн ирээдүй" ТББ-ын "Өөрчлөлтийг өөрөөсөө" хөтөлбөрт хамрагдаж, Д.Хүрэлбаатар багшийн удирдлага дор бичиж, төлөвлөж, дүгнэж ирсэн нь энэ. Хэзээ хэнтэй уулзав, юунд цаг зарцуулсан, аль мөчид алдаа гаргав, юунд баярлав — бүхнийг дэвтрийн хуудсанд үлдээжээ. Ингэснээр амьдрал нь

ойлгомжтой болж, дараагийн алхам нь тодорч эхэлсэн гэдэг. Тэр өмнө нь ч төлөвлөж боддог байсан ч, бичиж тэмдэглэдэггүй байжээ. Харин Дархан JCI салбар байгууллагад Хөтөлбөр, шагнал хариуцсан захирлаар ажиллаж эхэлсэн нь түүний амьдралыг өөрчилсөн том эргэлт болсон юм. Олон сургагч багш, хөгжлийн хүмүүс, өөр дээрээ ажилладаг хувь хүмүүсийг тэндээс олж харсан нь өөрийгөө хөгжүүлэх, бусдыг хөгжүүлэх тухай бодлыг бодит үйлдэл болгож хувиргасан юм.

"Бичсэн болгон биеллээ олдог" гэх үгийг тэр амьдралаараа баталжээ. Өдөр тутмын дадлаа бичиж, үр дүнгээ дүгнэх тусам бодит өөрчлөлтүүд нүдэн дээр ил болж, амьдралын "найман тойрог" — эрүүл мэнд, гэр бүл, ажил, санхүү, боловсрол, хувь хүний хөгжил зэрэг нь аажмаар тэнцвэрт орж ирсэн байна.

Ээжийн минь захиас бүр миний амьдралыг чиглүүлэх итгэлт луужин билээ

Оюунбилэгийн энэ замнал ээжтэй нь салшгүй холбоотой. Ээж нь англи, орос хэлний багш, дайчин, хариуцлагатай эмэгтэй байжээ. Өөрийгөө хайрлах, хариуцлагатай амьдрах, зорилготой байх гээд олон үнэт зүйлийг ээжээсээ сурсан. Фитнест орох шийдвэрийг ч ээж нь дэмжиж, чиглүүлсэн байдаг. Одоогоос дөрвөн жилийн өмнө ээж нь өөд болсон ч түүний үлдээсэн сургаал, үлгэрлэл Оюунбилэгийн амьдралд үргэлж хамт явна.

Ээжийгээ сахиж байхдаа тэр тэмдэглэл хөтөлж эхэлсэн. Тэр үеийн шаналал, тэсвэр, найдвар бүхэн цаасан дээр буусан. Хожим ээжийнхээ эд зүйлсийг цэгцэлж байхдаа ээжийнх нь өөрийн тэмдэглэлтэй дэвтэр олдсон нь Оюунбилэгт амьдралын хамгийн үнэтэй өв юм. Тэнд бичигдсэн цөөн хэдэн

өгүүлбэр түүнд нэг зүйлийг ойлгуулжээ: үнэтэй гутал, цүнхнээс илүү ээжтэйгээ хамт өнгөрүүлсэн цаг хугацаа, үлдээсэн бодол нь жинхэнэ баялаг байж.

Тэр цагаас хойш Оюунбилэг өөрийн тэмдэглэлүүдийг ирээдүйд ном болгохыг мөрөөддөг. Хоёр охиндоо зориулж, амьдралд шантарвал нээж уншаад хүч авах тийм л дурсамж үлдээхийг хүсдэг.

Түүний багшлах үзэл ч энэ философитой нийцдэг. Англи хэлний анги, фитнесийн заал аль алинд нь тэр зөвхөн чадвар заадаггүй, хүний сэтгэл зүйтэй ажилладаг. Багш гэдэг үгээрээ хүнийг мохоож ч чадна, амилуулж ч чадна гэдгийг тэр сайн мэднэ. Фитнесийн багшаар ажиллах явцдаа янз бүрийн бие физиологийн онцлог, гэмтэл, сэтгэл зүйн асуудалтай хүмүүстэй тулгарч, хүн бүрд тохирсон арга барил ямар чухал болохыг ойлгожээ.

Өөрөө ч энэ замаар алхсан. 13 жил фитнесээр хичээллэсний дараа 2024 онд анхны тэмцээндээ орж, Golden Model тэмцээний дресс болон бикини ангиллаас хоёр мөнгөн медаль хүртсэн. Үүний дараа Солонгост болсон тэмцээнээс дахин мөнгөн медаль хүртсэн нь түүний өөртөө итгэх итгэлийг улам бататгасан юм. Эндээс тэр багшийн ур ухаан, сэтгэл зүй, туршлага хүний амьдралд ямар том нөлөөтэйг илүү гүн ойлгосон гэдэг.

Амьдралд хайртай охин

Оюунбилэгийн хувьд дасгал хөдөлгөөн бол зөвхөн биеийн хэлбэр бус, сэтгэлийн эмчилгээ. Стрестэй нийгэмд амьдарч буй өнөө үед хөдөлгөөн хүнийг гэрэлтүүлж, эрч хүч өгч, асуудлыг өөр өнцгөөс харах чадвар төрүүлдэг. Асуудал том мэт санагдаж байсан ч дасгалын дараа хөнгөн болж, амьдрал илүү тод харагддаг.

Амьдралынхаа нэгэн мөчид тэр дахин төрсөн мэт мэдрэмж авсан удаатай. Багадаа дөрөв давхраас унаж, хүнд гэмтэл авч, хоёр сар гаруй эмнэлэгт хэвтэж байжээ. Тэр үеэс л амьдрах хувьтай, азтай хүн гэдгээ ойлгож, амьдралд гомдоллох бус талархаж явахыг сонгосон байна.

Өнөөдөр Оюунбилэг өөрийгөө багш, дасгалжуулагч, сургагч гэж тодорхойлох ч хамгийн гол нь сайн сайхныг түгээхийг хүсдэг нэгэн. Өдөр бүр шавь нарынхаа ахиц дэвшлийг харж, сайхан үг сонсож, гэрэлтсэн хүмүүсийн дунд байх нь түүний амьдралын утга учир. Тиймдээ ч тэр амьдралыг тэмдэглэж, амьдралаараа үлгэрлэж, бичсэн бүхнээ бодит болгохоор алхсаар явна.

“

Бизнес бол сул доройчуудад зориулагдаагүй. Энэ бол тэсвэртэй, зоригтой, өөрийгөө өдөр бүр ялдаг хүмүүсийн талбар

”

"Inkhasu wai end ai"
ХХК-ы Гүйцэтгэх захирал

Б.АРИУНАА

“Орхоныхон намайг *Дугуй засварын Долгормаа* гэдэг байсан шүү дээ” гээд тэр хөгжилтэй инээмсэглэв. “Хөөх, дугуй засвар ажиллуулж байсан юм уу?” хэмээн намайг гайхан асуухад, “Бүр дугуйгаа өөрөө нөхөж, засварлаад, хажуугаар нь гагнуур ч хийдэг байлаа” гээд ийнхүү өөрийн түүхийг хүүрнэв.

Улсын аварга тариаланч Пунцагийн ДОЛГОРМАА

ДУГУЙН ЗАСВАРААС ЖИМСНИЙ ТАЛБАЙ ХҮРТЭЛ

Эхлэл

Баян-Өлгий аймгийн Цэнгэл суманд төрж, өссөн Долгормаа 2004 онд анх Дархан хотод ирж, Орхон суманд төвхнөн суурьшжээ. Тэгээд банкнаас гурван сая төгрөгийн зээл авч, дугуй засварын жижиг газар нээн ажиллуулж, амьдралын гараагаа эхэлж байв.

Эмэгтэй хүн ийм ажилхийгээд зогсож байх нь тун ховор байсан тэр цаг үед дугуйгаа нөхүүлэх гэж

орж ирсэн жолооч нар хараад гайхаж “Араас нь харахад эрэгтэй хүн шиг, эргээд харахад эмэгтэй байна” хэмээн хошигнон инээдэг байж.

Он жилүүд улиран өнгөрч нөхөр нь трактороор айлуудын тариа, ногооны ажлыг нугалж, Долгормаа дугуйгаа зассаар. Үргэлж шинийг санаачилж байдаг нөхрийнх нь “лууван таригч” тариаланчдын талархлыг хүлээж, ихэд эрэлттэй төхөөрөмж болж байсныг Долгормаа бахархан ярих.

Ингэж хоёр талаасаа зүтгэсээр залуус боломжийн мөнгө хуримтлуулж, дүнхийсэн сайхан байшинтай болоод авчээ. Бас хуучин бордооны цэг байсан газрыг засаж янзлан үнээний ферм байгуулав.

Хийвэл хийсэн шиг хийж, хөдөлмөрлөвөл хөдөлсөн шиг хөдөлмөрлөдөг тэдний үйлс дорхноо л цэцэглэн хөгжиж, удсан ч үгүй 2018 онд Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн салбарын Улсын шилдэг 14 аж

ахуйн нэгжийн Тавдугаар байрт шалгарав. Улсаас фермерийн аж ахуйг бүхий л талаар дэмжиж, аж ахуйгаа хөгжүүлэх туршлага судлуулахаар Япон улсад аялах эрх олгожээ. Энэ аяллаар Долгормаа тэндхийн фермерийн үйл ажиллагаатай танилцан, моцарелла болон голланд бяслаг хийх арга технологийг сурч ирэв. Долгормаа сүүгээ боловсруулж, голланд бяслаг, зайрмаг, тараг гэх мэт төрөл бүрийн бүтээгдэхүүн хийж, борлуулахын зэрэгцээ тэднийх үхрийн тэжээл, эрдэнэ шиш тариалж байв.

Орхон суманд бараг айл бүр ногоочид. Эндээс ногоо тарьдаггүй айл олох нь говиос худаг хайхтай адил биз ээ. Хөршүүдээсээ суралцсан Долгормаа төмс, хүнсний ногооны тариалалт руу эргэлт буцалтгүй орж, олон жил тогтвортой ургац аван 2022 онд ХХААХҮЯ-ны “Улсын аварга тариаланч” цол тэмдгээр шагнуулсан юм.

Үр бүрийг мод болгож, мод бүрийг жимс өгдөг болгохын тулд тэр арван жил бэлдэж, судалсан

Жимсний тариалан эрхлэх тухай бодол Долгормаад анх 2014 оноос төржээ. Орхон суманд хашаандаа чацаргана, үхрийн нүд тарьдаг айлууд цөөнгүй. Тэднээс асууж суралцан, олон жил судалж, гол нь эх үүсвэрээ хэрхэн бүрдүүлэх дээр анхаарч, нэг л зориглож орохгүй явсаар байв. Яг арван жилийн дараа 2024 онд ерөөсөө л эхэлье хэмээн зориг шулуудан Сэлэнгэ аймгийн Шаамар сумын хоршоологчдоос анхны үрсэлгээгээ авч бэлтгэл ажлаа эхлүүлжээ. Иймээс ч “Ерөөсөө л зориг чухал юм билээ” хэмээн тэр одоо сануулж сууна.

Үрсэлгээ бол үндсэн суурь. Тиймээс маш нямбай хандаж, ихээхэн хугацааг зарцуулсан байна. Анхны хөрөнгө оруулалт

70–80 сая төгрөгт хүрсэн ч ашигтай байх эсэх нь тодорхойгүй байлаа. Эхний жил бол цэвэр хөрөнгө оруулалт. Үрсэлгээгээ бэлдэж, суулгаад, арчилж, хамгаалан бүтэн жил гаруй хүлээв. Удаан хүлээсэн жимснүүд гарч, эхэндээ багахан жимс авдаг байснаа аажим нэмэгдсээр одоо нэг мод 5кг орчим жимс өгч, өдөртөө 500 кг-аас нэг тонн жимс авдаг болов. Борлуулалт ч амжилттай. Өөрийн гэсэн худалдан авдаг түншүүдтэй ч болсон. Энэ бол тариаланч хүний баяр бахдал, аз жаргал билээ.

Тэр зорьсон л бол чаддаг, хүссэн л бол ургуулдаг. Үүнд мэдээж, уйгагүй хөдөлмөр, тууштай зориг, чин сэтгэл чухал. Үр бүрийг мод болгож, мод бүрийг жимсээ өгдөг болгохын тулд тэр арван жил бэлдэж, судалж, уншсан. Тиймээс тэр ургана гэдэгт итгэлтэй байсан.

Бүх зүйл нь үнэт баялаг жинхэнэ органик бүтээгдэхүүн

“Жимсний модны талбай дундуур алхаж явах ямар сайхан гээч. Үнэр нь хачин гоё, үнэхээр үзэсгэлэнтэй” хэмээн ярихдаа тэр нүдээ анин, гүнзгий амьсгал авлаа. Яг л тэр сайхныг одоо мэдрэн талбай дундаа алхаж яваа мэт. Жимс тариалах нь байгальд ч, хөрсөндөө ч ээлтэй. Одоогоор үхрийн нүд, “хөх далан хальс” гэх нэрсний төрлийн жимс тариалж байгаа. Цаашдаа төрөл зүйлээ нэмэгдүүлэх бодолтой байгаа гэв.

Байгалийн унаган байдлаараа ургаж байгаа тэдний жимсийг хүмүүс ихэд таашаан авдаг. Ерөөсөө л жилийн аль ч улиралд эрэлтдээ дарагдчихаад байгаагаа тэр баяртайгаар ярьж байв.

Үхрийн нүд бол “С” витамины агууламжаараа бусад жимснээс

тэргүүлдэг бөгөөд төмөр, кали, антиоксидантаар баялаг тул дархлаа дэмжих, цус багдалтаас сэргийлэх, хараа болон хоол боловсруулах эрхтний үйл ажиллагаанд тустай. “Ер нь байгалийн антибиотик юм. “Би талбай дээгүүрээ явахдаа атга атгаар нь идсээр байгаад ёстой сайхан галбиржсан” хэмээн тэр инээмсэглэн ярих. Тэд мөн жимсээрээ шүүс, варень хийж, навчийг нь цайны үйлдвэрүүдэд нийлүүлдэг. Сумынхаа зөгийчдэд тоос хүртээх боломжийг бүрдүүлж, илүү гарсан үрсэлгээгээ ч заримдаа борлуулдаг гэнэ.

Бүх зүйл нь дэндүү хэрэгтэй, олон талын ашигтай аж ахуйгаа тэд ямар ч химийн бордоо, шавж устгагч хэрэглэхгүй, цэвэр байгалийн, органик байдлаар нь тордож ургуулахыг чухалчилдаг.

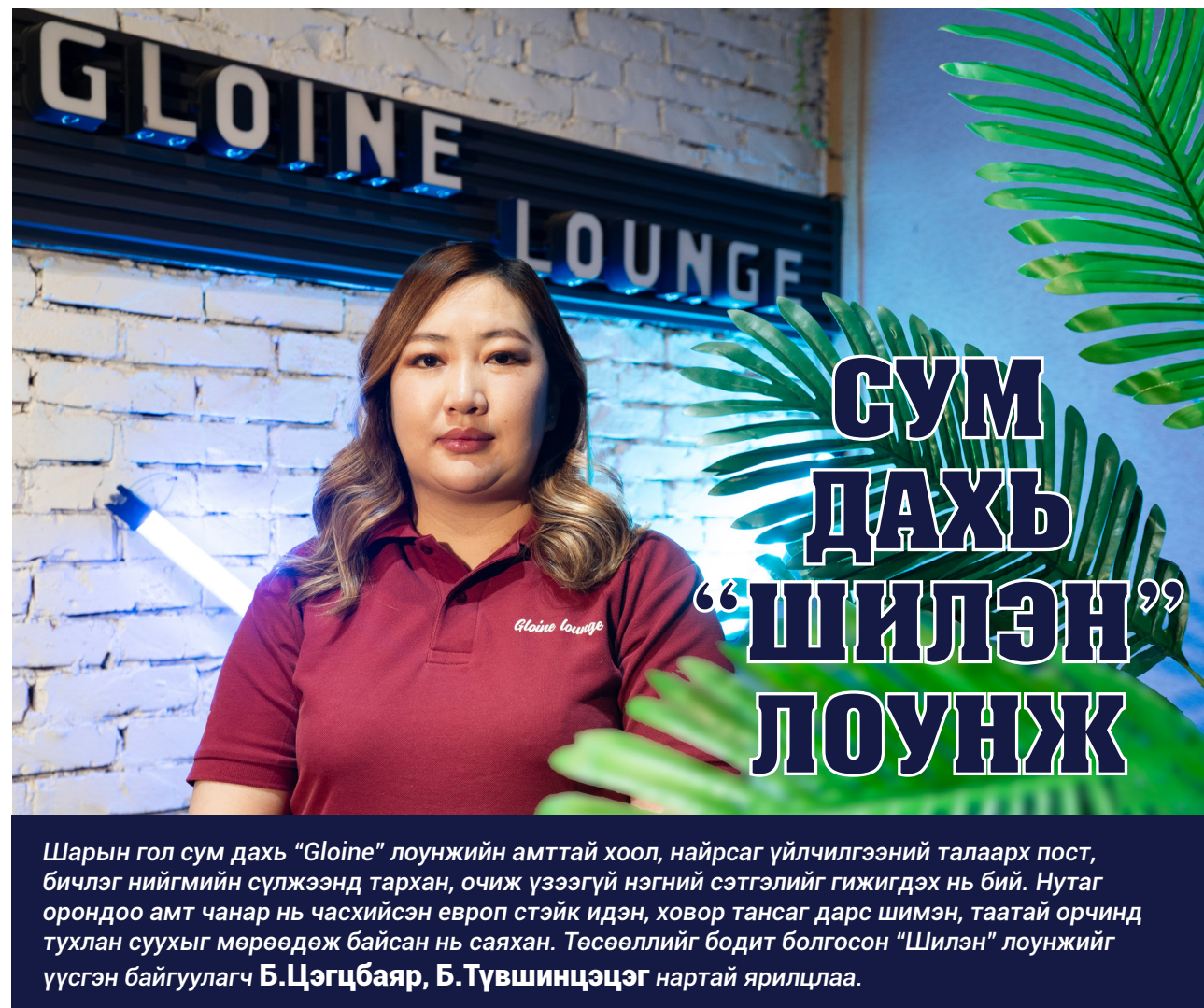
Газартай зөв харьцаж, хөдөлмөрлөвөл сайхан амьдарна

Долгормаа одоо техник, тоног төхөөрөмжөө сайжруулж, ажлын зохион байгуулалтаа шинэчлэхээр зорьж байна. “Халуун наранд өдөржин талбай дээр хүмүүс ажиллуулах хэцүү. Тиймээс Польш улсаас үхрийн нүд түүдэг зориулалтын комбайн оруулж ирсэн. Үүнийгээ ирэх жил ашиглана” хэмээн тэр дараагийн зорилгоо ярьж сууна.

Тэр бодсон л бол хийдэг, зорьсон л бол хүрдэг талбайн эзэн тариаланч билээ.

Долгормаа Орхон сумандаа хайртай. “Үнэхээрийн шимтэй сайхан газар. Миний амьдралыг цэцэглүүлсэн нутаг минь. Газартай зөв харьцаж, хөдөлмөрлөж, тууштай байж чадвал хүн юу ч хийсэн сайхан амьдарч болно. Хагас дутуу юм хагас дутуу л үр дүнд хүргэнэ” гэж тэр итгэлтэйгээр өгүүлэв. Энэ бол түүний ажил, амьдралын алтан зарчим ажээ.

Шарын гол сум дахь "Gloine" лоунжийн амттай хоол, найрсаг үйлчилгээний талаарх пост, бичлэг нийгмийн сүлжээнд тархан, очиж үзээгүй нэгний сэтгэлийг гижигдэх нь бий. Нутаг орондоо амт чанар нь часхийсэн европ стэйк идэн, ховор тансаг дарс шимэн, таатай орчинд тухлан суухыг мөрөөдөж байсан нь саяхан. Төсөөллийг бодит болгосон "Шилэн" лоунжийг үүсгэн байгуулагч Б.Цэгцбаяр, Б.Түвшинцэцэг нартай ярилцлаа.

Юуны өмнө та хоёрт Дархан-Уул аймгийн 2025 оны Худалдаа үйлчилгээний байгууллагуудын "Хөдөлмөрийн аварга" аж ахуйн нэгжээр шалгарсанд баяр хүргэе. Ийм үйлчилгээг төвлөрсөн газарт бус сумын төвд нээсэн нь сонирхол татаад байгаа. Хүн ам цөөтэй, жижиг зах зээлд тус үйлчилгээг эхлүүлэх санаа хэрхэн гарч байв?

Ц: Манай гэр бүлийн хүн бид хоёр Шарын голын хүүхдүүд. ЕБС төгсөөд, хамтдаа Улаанбаатарт суралцаж, мөн хамтдаа Иреланд улсад ажиллаж амьдарч байгаад ирсэн. Би тэнд байхдаа хоолны салбарт ажиллаж, энэ үйл

ажиллагааг гадарладаг болсон. **Т:** Бид хамтдаа гоё орчинтой, сайхан хоолтой газраар явж, хооллох дуртай. Амт чанар ямар байдаг, ямар байх ёстойг сонирхдог. Бидний хобби гэх юмуу.

Ц: Сумандаа нээсэн шалтгаан нь, гадаадаас ирээд найз нөхөдтэйгөө уулзаад Шарын голдоо тухтай суугахээр тохьтой газар байдаггүй. Уг нь манай сум залуучууд ихтэй. Баяр ёслол тэмдэглэх, ажил явдал гарсан ч цайллага хийчих газар байхгүй байв. Тэгээд ярилцаж байгаад сумандаа нээхээр шийдсэн.

Т: Бас аав, ээжүүдтэйгээ ойрхон байя, төрсөн нутагтаа хувь нэмэр оруулъя гэж бодсон.

Шарын гол сум аймагтаа төдийгүй улсад томоохонд тооцогддог, уурхайн хотхон. Төрсөн нутагтаа шинэ юм хийхээр зориглосон чинь үнэхээр сайхан санагдаж байна.

Т: Шарын гол том сум шүү дээ. Уурхай түшиглэсэн болохоор ажлаар зорин ирэх хүмүүс их байдаг. Ер нь хөл хөдөлгөөн ихтэй, худалдан авах чадвар харьцангуй боломжийн.

Тэгэхдээ яагаад заавал лоунж нээсэн юм бэ? Цайны газар, ресторан өөр юу ч байж болох байсан биш үү?

Ц: Ресторан гэхээр зөвхөн

хоолных, бар гэхээр чанга хөгжимтэй гэх юмуу. Харин лоунж энэ бүхнийг хослуулна. Бүх юм нь комплексороо нэг газар байх нь тохиромжтой. Оройдоо хөгжим сонсоод суудаг, өдөр нь амт чанартай хоол идчихдэг. Караокетой, хүмүүс доргимоор байвал бүжиглэх боломжтой. Тэгэхээр ийм цогц үйлчилгээ хэрэгтэй гэж үзсэн юм л даа.

Танай сумынхан буюу нутгийнхан анх яаж хүлээн авч байв?

Т: Ёстой их баярлаж байсан. "00" ороод гарч ирэхдээ, дандаа ариун цэврийн цаастай байгаад баярлалаа гэдэг. Хүмүүст энэ их сонихон, сайхан санагдсан юм билээ. "Гаднаас хүн ирэхэд нүүр улайхааргүй боллоо" гэж их олон хүн хэлсэн. Одоо ч гэсэн бид нар ийм үгсийг байнга сонсдог.

Ц: Бид бүх юмаа цэвэрхэн, шинээр нь байлгахыг хичээдэг. Жижигхэн зүйлс нийлж, цогц сайхан зүйл болно шүү дээ.

Анх эхэлж байхад юу болдог бол гэх айдас байсан уу?

Ц: Байгаагүй ээ. Ер нь л болно, чадна л гэж орсон. "ALL inn" түлхсэн дээ. Байраа зарж, банкнаас зээл аваад, хасахаас эхэлж байв. Явж л байна. Хийж бүтээе гээд бүх юмаараа дэнчин тавиад орсон болохоор алдах эрхгүй.

Т: Биднийг лоунж нээнэ гээд явж байхад маш их хүмүүс дэмжсэн. Манай сумын Тамгын газар, Аймгийн захиргаа, Онцгой байдал, Цагдаа, Стандарт хэмжил зүйн газрууд бүгд дэмжсэн. Шарын голоор ажлаар явахдаа, нэг газар байдаг болоосой гэж боддогоо хэлж байсан.

Тэгэхээр, хэрэгцээ байгааг бүгд харж байж. Харин зориг гаргах хүн байгаагүй байх нь. Магадгүй, та хоёрын нутгаа гэх сэтгэл хүчтэй байсан байх?

Ц: Гадаадад байхад, хүүхдүүд, аав ээж нар маань энд. Хол байх хэцүү юм билээ. Эд нартайгаа ойрхон байхыг зорьсон. Манай аав, ээжүүд арыг маань найдвартай даадаг. Хүүхдүүд ч сайхан өсөж байна. Ер нь, өвөө эмээгийн хайранд өссөн хүүхэд сайн хүн болдог гэж би боддог. Тиймээс ч тэдэнтэйгээ ойрхон амьдрахыг хүссэн.

Т: Ил харагдаж байгаа нь бид хоёр болохоос аав ээж нарын маань тус, дэм маш их. Тэдэндээ дандаа баярлаж явдаг.

Танай хоолны өнгө үзэмж, амтыг магтсан постууд их байх юм билээ. Хүмүүст их таалагддаг бололтой...

Ц: Одоо ийм юм ажиглагдаад байгаа. Хоол идэхээсээ өмнө эхлээд зургийг нь дардаг. Тэгэхээр энд нэг өөр юм байгаа биз үүнээв. Үйлчлүүлэгч нар таваг дээрх хоолоо эхэлж хараад өнгө үзэмжинд нь цаддаг. Дараа нь амт чанарыг нь таашаадаг юм билээ. Тиймээс харагдах байдал чухал байна. Мэдээж, хэдий сайхан харагдавч, амт нь сул байвал тааламжгүй болно. Энэ хэдэн жилд үйлчлүүлэгчдийнхээ итгэлийг алдалгүй, сэтгэл ханамжтай байгаа нь өдөр тутамд бид эндээ байж, гарсан хоол болгондоо сэтгэлээ шингээж, стандарт шаардлагаа

бууруулаагүй ажилласны үр шим байх.

Та хоёрын хувьд үйл ажиллагаандаа баримталдаг чухал зарчим юу вэ?

Т: Стандарт барьж ажиллахыг чухалчилдаг.

Ц: Манай үйлчлүүлэгч нар болон ажилтнууд бүгд нэгэн гэр бүл шиг байдаг. Залуучууд голдуу болохоор хааяа хурлаа хийхдээ хэдэн пиво тавиад, тойрч сууж байгаад ярьчихдаг. Анхааруулахаа анхааруулаад, зөвлөхөө зөвлөөд явна. Ер нь аль ч талдаа өөриймсөг байхыг хичээдэг. Өөриймсөг байдал бол бүтээмж өндөр байхын үндэс шүү дээ.

Ажилчдаас гадна үйлчлүүлэгч нартайгаа ах дүү шиг болсон гэдэг их сайхан санагдлаа?

Т: Үргэлж орж ирдэг ах эгч, үеийнхэн бүгд найз нар болчихсон доо. Байнгын үйлчлүүлэгч олон бий. Дарханаас ирж байгаа үйлчлүүлэгч нар маань хөөрхөн бэлэг барьчихсан ирдэг. Үйлчлүүлэгч нарын 60% нь холоос ирж үйлчлүүлж байна.

Ц: Би анх нээж байхдаа жаахан тооцоо хийсэн, ихэнх үйлчлүүлэгчээ Шарын голынхон байна гэж бодож байв. Тэгсэн одоо эсрэгээрээ байгаа.

Дарханаас ингэж их зорин ирнэ гэж огт бодоогүй. Тэр хүмүүстээ маш их баярладаг. Гэр бүлээрээ, хамаатан садангаараа 10-20 хүн хүрээд ирдэг. Танай хоолыг идээд, салхилаад ирье гээд гарлаа гэдэг. Үнэндээ Дарханаас нэг их хүлээлт байгаагүй ээ. Шарын голынхон маань гоё байг л гэж бодож байсан.

Айхтар сургамж авч байв уу?

Ц: Нэг ахын яриа санаанаас гардаггүй юм. Бид ажлаа эхлээд жил гаруй болж байв. Нэг үйлчлүүлэгч их энгийн, хаана ч байдаг нэг зүйл захиалахад тэр нь байгаагүй. Тэгээд "Уучлаарай, манайд байхгүй байна" гэхэд "Хажуу дэлгүүрт чинь бий" гэдэг юм. Тэгэхээр нь "Яанаа манайх дууссан" гэсэн чинь "Дүү жаахан цадаад байна уу?" гэсэн. Энэ надад эмзэг мөртөө, юм бодогдуулсан. Ахын хэлсэн нь "Жаахан амжилтандаа ханаад, хэнэггүйтээд байна уу" гээд намайг цохиод авах шиг л санагдсан.

Тэгвэл маш их баярлаж байсан тохиолдол юу байна?

Т: Нэг гоё дурсамж байдаг шүү. Манай нөхөр нэг зун дугуйгаар аялагч Франц гэр бүлтэй таараад. Тэд энэ хавиар явж байгаад

дугуй нь эвдрээд, яахаа мэдэхгүй зогсож байсан юм билээ. Тэгээд лоунждаа авчраад, дугуйг нь засаж өгөөд, хоолоор дайлаад явуулахад, тэд баярласнаа илэрхийлээд хамт даруулсан зургаа олон нийтийн сүлжээнд тавьж болох уу гэж асууж байсан юм.

Ц: Тэгсэн, тэд зураг болон лоунжийн талаарх мэдээллийг дэлхийгээр аялагч нарын группд тавьсан юм билээ. Дараа жил нь манайд 30-40 мини мотоциклтэй европчууд ирж, үдлээд хоол идээд явсан. Сумын төвөөр дүүрэн мотоциклтэй гадаадынхан, энэ газар хаана байна гээд хүн бүрээс асуугаад байсан гэсэн \инээв\

Тэгэхээр энэ чинь аялал жуулчлалын бас нэгэн жим гарч байна гэсэн үг байх нь?

Т: Тийм. Бидэнд бас аялал жуулчлал талдаа ажиллах хүсэл байдаг. Яагаад болохгүй гэж...

Сайхан сонсогдож байна. За, нүдэнд харагдах ийм зүйлс өрнөж байна. Харин хөшигний ард буюу гал тогоонд ямар зарчмыг барьж ажиллаж байна?

Т: Бид амт чанар дээрээ онцгой анхаардаг. Манай бургер гэхэд 32.000 төгрөгний үнэтэй. Тэгвэл

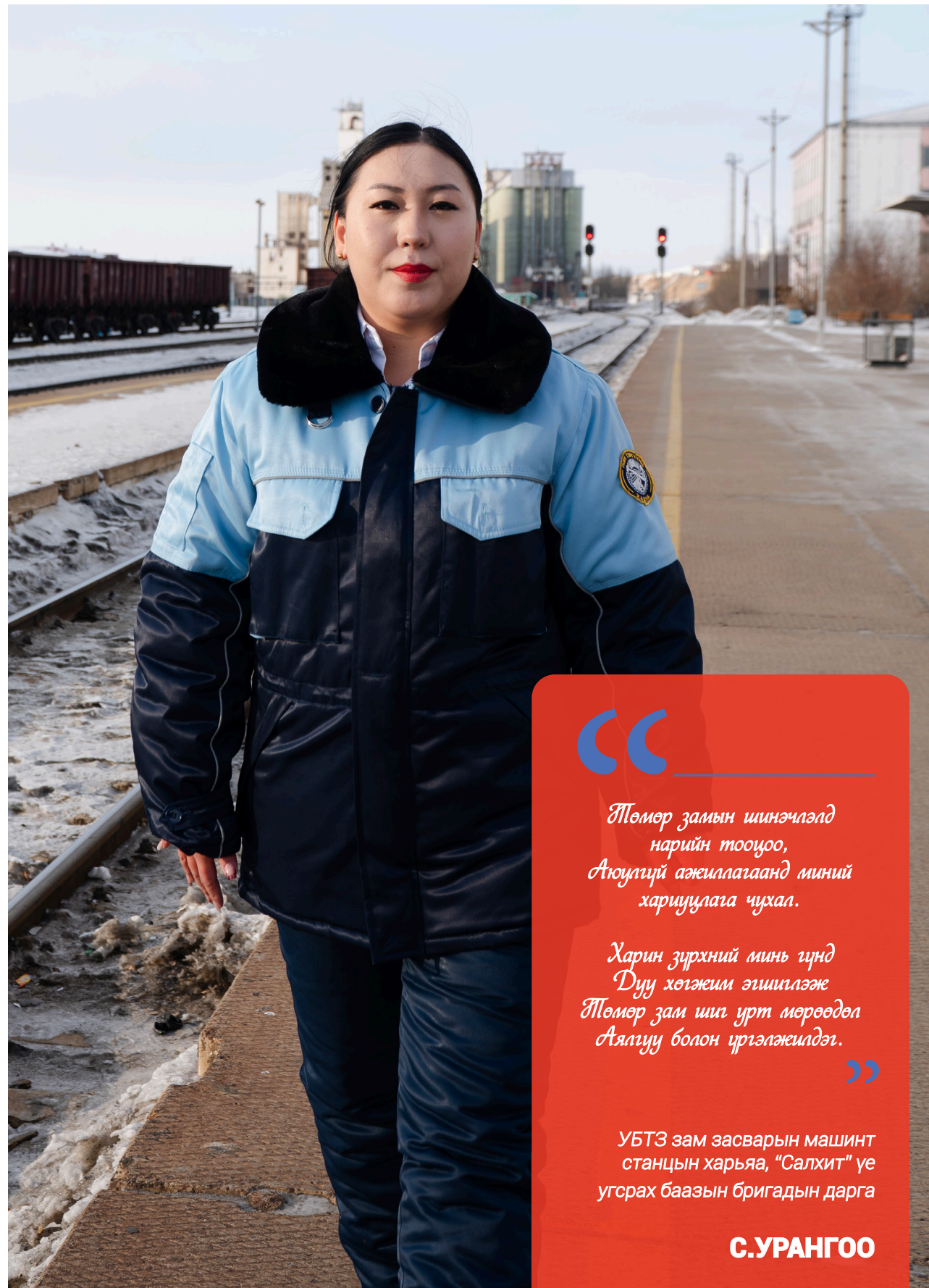
энэ үнэд ханасан, үйлчлүүлэгчийг сэтгэл хангалуун гаргах бүтээгдэхүүн өгөх хэрэгтэй. Бид өглөө бүр шинэ талх, үхрийн гуяны цул мах бэлдэж, сырийг ч бас өндөр чанартайг сонгодог. Ер нь ихэнх хоолнуудаа үхрийн гол махаар хийдэг. Зөөлөн, шүүслэг, онцгой амт чанартай болдог юм. Хамгийн чанартай, шинэ түүхий эдээр хоол бүрээ гаргадаг. Манай хоолонд дурлаж ирдгийн шалтгаан ч энэ байх.

Ц: Ер нь амталгаа, хоолны амт чанар, гал тогоо бол эхнэрийн маань ур чадвараар явж байгаа. Маш мэдрэмжтэй. Баярлаад байдаг юм.

Би та хоёрыг бизнесээрээ сумандаа соёл түгээж байна гэж харж байна. Санал нийлэх үү?

Ц: Тийм байж болох юм. Олон газар гадна фасадаа засаж, өнгө үзэмж нэмсэн. Шинэ үйлчилгээнүүд нээгдсэн. Хөрш дэлгүүр маань хүртэл, хажууд ийм газар байхад бид пөөнийгөөд эвгүй юм гээд засвар хийсэн. Энэ нөлөөлөл мөн байх аа \инээв\.

Ер нь гоё сайхан юм хийе, тэгвэл ашиг орлого аандаа дагах юм байна гэдэг болсон. Үйлчлүүлэгчдийн сэтгэл ханамж бидэнд хамгийн чухал шүү дээ.

“

Төмөр замын шинэчлэлд нарийн тооцоо, Аюулгүй ажиллагаанд миний хариуцлага чухал.

Харин зурхний минь гүнд Дуу хөгжим эгшиглэж Төмөр зам шиг урт мөрөөдөл Аялгуу болон үргэлжилдэг.

”

УБТЗ зам засварын машинт станцын харьяа, "Салхит" үе угсрах баазын бригадын дарга

С.УРАНГОО

AI ОНОВЧТОЙ хэрэглэх 10 ЗӨВЛӨМЖ

Н.Энхсайхан
Эмпасфит Технологийн Сургуулийн Хамтран үүсгэн байгуулагч
"Women in Tech" Дэлхийн хөдөлгөөний Монгол хариуцсан захирал

Хиймэл оюун хүчирхэг туслах боловч
"шидэт дохиур" биш, харин "ухаалаг
хэрэгсэл" гэж харах нь чухал юм.

10 БУРУУ ХЭРЭГЛЭЭ

- ✗ Бүрэн даатгах: AI-ийн гаргасан мэдээллийг хянахгүйгээр шууд ашиглах
- ✗ Нууцлал алдах: Байгууллагын болон хувь хүний нууц мэдээллийг (нууц үг, санхүүгийн тайлан г.м) AI-д оруулах
- ✗ Хүнээ орхих: Харилцан яриа, сэтгэл хөдлөл шаардсан чухал шийдвэрийг зөвхөн машинаар гаргуулах
- ✗ Шүүмжлэлгүй хандах: AI-ийн хариултыг туйлын үнэн гэж итгэх
- ✗ Хуулбарлах: Бусдын оюуны бүтээлийг AI-аар өөрчлүүлж, өөрийн нэр дээр нийтлэх
- ✗ Буруу асуулт тавих: Тодорхойгүй, ерөнхий даалгавар өгч цаг үрэх
- ✗ Хариуцлагаас зугтах: AI-ийн гаргасан алдааг "машин хийсэн" хэмээн өөрийгөө өмгөөлөх
- ✗ Бүтээлч сэтгэлгээг зогсоох: Өөрөө сэтгэхийн оронд бүх зүйлийг AI-аар зохиолгох
- ✗ Бусдыг мэхлэх: AI-аар хуурамч зураг, бичлэг хийж бусдыг төөрөгдүүлэх
- ✗ Хэт хамааралтай болох: AI-гүйгээр энгийн даалгавар ч гүйцэтгэж чадахаа байх

More Information

AI бол таны зарц биш, харин таны хамтрагч юм. Түүнийг ашиглахдаа хяналтыг гартаа байлгаж, эцсийн үр дүнд хүн та өөрөө хариуцлага хүлээх нь оновчтой хэрэглээний суурь мөн.

10 ЗӨВ ХЭРЭГЛЭЭ

- ✓ Санаа боловсруулах (Brainstorming): Төслийн шинэ санаа, гарчиг, бүтээлч өнцгүүд олоход ашиглах
- ✓ Төслийн бүтэц гаргах: Илтгэл, нийтлэл, тайлангийн ерөнхий бүтэц боловсруулах
- ✓ Гадаад хэл сурах: Хэлний дадлага хийх, текстийг найруулан засах, орчуулах
- ✓ Өгөгдөл шинжлэх: Их хэмжээний тоон мэдээллээс зүй тогтол хайх, дүгнэлт гаргуулах
- ✓ Код бичих, засах: Програмчлалын код бичихэд дэмжлэг авах, алдааг нь шалгуулах
- ✓ Урт текстийг хураангуйлах: Ном, нийтлэл, урт имэйлийн гол агуулгыг товчлон унших
- ✓ Хуваарь гаргах: Өдрийн төлөвлөгөө, хоолны дэглэм, дасгалын хуваарь гаргахад туслах болгох
- ✓ Тодорхой заавар өгөх (Prompting): Хэнд зориулсан, ямар өнгө аястай байхыг нь нарийн зааж өгөх
- ✓ Баримт шалгах: AI-ийн гаргасан мэдээллийг заавал бодит эх сурвалжтай харьцуулж шалгах
- ✓ Ур чадвараа ахиулах: AI-ийг өөрийгөө орлуулах хэрэгсэл биш, харин өөрийгөө хөгжүүлэх "хурдасгуур" гэж ашиглах

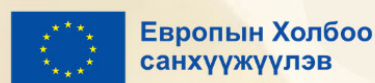
Хиймэл оюуныг (AI) оновчтой ашиглах нь хувь хүн болон байгууллагын бүтээмжийг хэд дахин нэмэгдүүлэх ач тустай. AI нь их хэмжээний өгөгдөлд дүн шинжилгээ хийж, бүтээлч санаа гаргах, гадаад хэл сурах, ажлын төлөвлөгөө боловсруулах зэрэгт цаг хугацааг асар их хэмнэдэг. Энэ нь биднийг механик ажлаас чөлөөлж, илүү чухал, стратегийн ач холбогдолтой шийдвэр гаргахад анхаарлаа хандуулах боломжийг олгодог "ухаалаг хурдасгуур" юм.

Нөгөө талаас, AI-ийг буруу хэрэглэх нь бодит эрсдэлүүдийг дагуулдаг. Түүнд бүрэн найдаж, мэдээллийг нь нягтлахгүйгээр ашиглах нь худал ташаа мэдээлэл түгээх, мэргэжлийн алдаа гаргах үндэс болдог. Мөн байгууллагын нууц мэдээллийг олон нийтийн AI платформд оруулах нь мэдээллийн аюулгүй байдал алдагдах аюултай. Хэт хамааралтай болсноор хүний өөрийн шүүмжлэлт сэтгэлгээ, бүтээлч байдал мохож, ёс зүйгүйгээр бусдын оюуны өмчийг хуулбарлах сөрөг үр дагавартай.

Товчоор хэлбэл, AI-ийг өөрийгөө орлуулах "зарц" биш, харин чадвараа ахиулах "хамтрагч" гэж харж, хяналтыг гартаа байлгаж нь хамгийн чухал юм. AI-ийн хүчийг хүний ёс зүй, хариуцлагатай хослуулж чадвал энэ технологи нь хөгжлийн томоохон хөшүүрэг болно.

ХӨДӨЛМӨР ЭРХЭЛЖ БУЙ ЭМЭГТЭЙЧҮҮДИЙГ ЧАДАВХИЖУУЛЖ: ДАРХАН-УУЛ АЙМАГТ ЭРҮҮЛ АЮУЛГҮЙ, ЭРХ ТЭГШ АЖЛЫН БАЙРНЫ ОРЧНЫГ БЭХЖҮҮЛЭХ НЬ

Зорилт 1: “Нийгмийн хандлага ба соёлын өөрчлөлт”

Зорилт 3: “Хууль эрх зүйн орчныг сайжруулах”

Зорилт 2: “Байгууллагын чадавхийг бэхжүүлэх”

Зорилт 4: “Эмзэг нөхцөлд буй хохирогчдод хууль эрх зүй, сэтгэл зүйн дэмжлэг үзүүлэх”

2026-2029
3 жилийн хугацаанд
хэрэгжинэ.

Зорилт 1: Нийгмийн хандлага ба соёлын өөрчлөлт

Сургалт

20 сургагч багш
36 удаагийн семинар
1,500 оролцогч

Нөлөөллийн аян

Олон улсын Эмэгтэйчүүдийн эрхийг хамгаалах өдөр, Жендэрийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх 16 хоногийн аян зэрэг өдрүүдэд нөлөөллийн ажлуудыг зохион байгуулна.

Төслийн гарааны судалгаа

2,000 оролцогчийг хамруулна.

Подкаст

Хэвлэл мэдээлэл

Жил бүр төслийн оролцогч байгууллагуудын шилдэг туршлага, амжилтын түүхүүдийг сурталчлан таниулах зорилго бүхий сэтгүүлийг хэвлэн нийтэлнэ.

Бүлгийн уулзалт (Peer-to-Peer Support Sessions)

1,200 цагийн уулзалт
/3 жилд/

Зорилт 2: Байгууллагын чадавхийг бэхжүүлэх

Төслийн Удирдах Зөвлөлийг байгуулах

Төслийн бодлого, хэрэгжилтийг чиглүүлэх, дэмжлэг үзүүлэх олон талт төлөөллөөс бүрдсэн “Төслийн Удирдах Зөвлөл”-ийг байгуулна.

Байгууллагын хүний нөөцийн менежерүүдийг чадавхижуулна.

Аудит

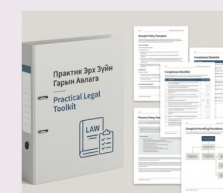
Санал, гомдол шийдвэрлэх механизмийг бий болгох

Дижитал шийдэл

Төслийн оролцогч байгууллагуудад мэдээллийн нууцлал, аюулгүй байдлыг хангасан санал, гомдол хүлээн авах системийг нэвтрүүлнэ.

Зорилт 3: Хууль эрх зүйн орчныг сайжруулах

Хууль эрх зүйн гарын авлага

Ажил олгогчдод зориулсан практик хууль эрх зүйн гарын авлага, загвар маягт, нийцлийг шалгах хуудас, гомдол шийдвэрлэх журам зэргийг боловсруулна.

Бодлогын хэлэлцүүлэг

Хуулийн хэрэгжилтийн тухай олон талт оролцоог хангасан цуврал хэлэлцүүлэг

Нөлөөллийн арга хэмжээ TEDx загварын нөлөөллийн арга хэмжээ зохион байгуулна.

Чадавхи бэхжүүлэх

Иргэний нийгмийн байгууллагууд болон өмгөөлөгчдийг стратегийн шүүхийн ажиллагаа болон бодлогын өмгөөллийн чиглэлээр чадавхижуулах

Зорилт 4: Эмзэг нөхцөлд буй хохирогчдод хууль эрх зүй, сэтгэл зүйн дэмжлэг үзүүлэх

Support center

Эмэгтэйчүүдийн ордонд байрлах support center нь хуульч, сэтгэл зүйчээс бүрдсэн багтай байна. Энэхүү төв нь хууль эрх зүй, сэтгэл зүйн үйлчилгээг эрх нь зөрчигдсөн ажилтан, албан хаагчдад үнэ төлбөргүй үзүүлнэ.

Чатбот систем

Зорилтот байгууллагуудад мэдээллийн нууцлал, аюулгүй байдлыг хангасан чатбот системийг нэвтрүүлнэ.

Чадавхижуулах хөтөлбөр

Эмэгтэйчүүдийн мэргэжлийн ур чадварыг дээшлүүлэх, ажлын байрны эрх зүйн мэдлэг олгох болон сэтгэл зүйн дархлааг дэмжихэд чиглэсэн цогц сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

Best Workplace for Women and Fairness Awards

Жил бүр уламжлал болгон зохион байгуулагдах “Best Workplace for Women and Fairness Awards” шагнал гардуулах ёслол нь жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангахад манлайлж буй байгууллага, хувь хүмүүсийг алдаршуулах зорилготой.

“УУР АМЬСГАЛЫН ӨӨРЧЛӨЛТӨД ДАСАН
ЗОХИЦОХ, ДАВАН ТУУЛАХАД ОРОН НУТГИЙН
БОЛОМЖИЙГ НЭМЭГДҮҮЛЭХ НЬ” (“ЭККО-ФАРМ”) ТӨСӨЛ

ТӨСЛИЙН
ЗОРИЛГО

Уур амьсгалд зохицсон ухаалаг ХАА, ХАА-н байгальд суурилсан шийдлүүд, биологийн олон янз байдлыг хамгаалах арга аргачлалыг нэвтрүүлэх замаар хөдөө аж ахуйн салбар болон тогтвортой үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, хүнсний аюулгүй байдлыг хангах, уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицоход орон нутгийн иргэдэд дэмжлэг үзүүлэхэд оршино.

Салбарын яамд

- Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам (ХХААХҮЯ)
- Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн яам (БОАЖЯ)
- Жендэрийн үндэсний хороо (ЖҮХ)

Хэрэгжүүлэгч
байгууллагууд

- Алинеа Интернэйшнл ХХК (Канад)
- Албертагийн олон янз байдлын мониторингийн хүрээлэн (Канад)
- “БлакРок Партнерс” ХХК (Монгол)

Хугацаа

2024-2029

Санхүүжүүлэгч

Канадын засгийн газар
(10 сая Канад доллар)

Байршил

- Сумын түвшинд:
- Булган аймгийн Хутаг-Өндөр сум
 - Төв аймгийн Борнуур сум
 - Сэлэнгэ аймгийн Хушаат сум
 - Хөвсгөл аймгийн Их-Уул сум
- Аймгийн түвшинд:
- Дархан-Уул, Дорнод, Сүхбаатар

ҮЙЛ
АЖИЛЛАГААНЫ
ЧИГЛЭЛ

МАА БА
БЭЛЧЭЭР

Тогтвортой МАА ба
бэлчээрийн менежмент,
малчдын оролцоо

БИОЛОГИЙН ОЛОН
ЯНЗ БАЙДАЛ БА
НОГООН САНХҮҮЖИЛТ

Байгалийн нөөц
хамгаалал, нүүрс
хүчлийн хийн
шингээлт, ногоон
санхүүжилт

ЖЕНДЭР БА
БОДЛОГО

Жендэрийн мэдрэмжтэй
бодлого төлөвлөлт,
эмэгтэйчүүдийн
манлайлал, нөлөөлөл

АШИГ ШИМ ХҮРТЭГЧИД

- Төрийн захиргааны төв, орон нутгийн захиргааны байгууллагууд, агентлагууд
- 4 аймгийн 4 сумын малчид (эрэгтэй, эмэгтэй, залуучууд)
- Хөдөө аж ахуйн хоршоод, Малчин өрхийн анхдагч холбоо
- Эмэгтэйчүүдийн эрхийг хамгаалах байгууллагууд
- Хөдөө аж ахуйн инновац нэвтрүүлэгч, эрдэмтэд, судлаачид
- Санхүүгийн байгууллагууд

ХАМТРАГЧ БАЙГУУЛЛАГУУД

Аймаг, сумд

Судалгааны байгууллагууд

Олон улсын туршлага

Санхүү

Чадваржуулах сургалт, семинарууд

Онол-дадлага хосолсон сургалтууд

Холбоо барих:

- +976-7700 8422
- www.ecco-farm.mn
- info@ecco-farm.mn
- УБ хот, Сүхбаатар дүүрэг, Чагдаржавын гудамж, Ориент Плаза, 2 давхар, 208 тоот

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР БОЛОН ЕСБХБ-НЫ ЗЭЭЛ, БУЦАЛТГҮЙ ТУСЛАМЖААР ХЭРЭГЖИХ

“ДАРХАН-УУЛ АЙМГИЙН НЭГДСЭН
ЭМНЭЛЭГ БАРИХ ТӨСӨЛ”

Монгол Улсын Засгийн газар болон Европын сэргээн босголт, хөгжлийн банк (ЕСБХБ) хооронд 2024 оны 4 дүгээр сарын 26-ны өдөр Зээлийн гэрээ, Буцалтгүй тусламжийн гэрээ, Төслийн гэрээнд тус тус гарын үсэг зурснаар “ДАРХАН-УУЛ АЙМГИЙН НЭГДСЭН ЭМНЭЛЭГ БАРИХ ТӨСӨЛ” Дархан-Уул аймагт албан ёсоор хэрэгжиж байна.

ШИНЭЭР БАРИГДАХ НЭГДСЭН ЭМНЭЛГИЙН БАРИЛГАЖИХ ТАЛБАЙН ХАРАГДАХ БАЙДАЛ

ТӨСЛИЙН ЕРӨНХИЙ ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД:

\$
59.9
САЯ АМ
ДОЛЛАР

Монгол Улсын Засгийн газар, ЕСБХБ-ны зээл болон буцалтгүй тусламжийн хүрээнд хэрэгжинэ.

250
ОР

Хүүхэд болон насанд хүрэгчдийн хэвтэн эмчлүүлэх тасагтай.

130,000
ИРГЭНД

Бүсийн хэмжээнд эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг хүртээмжтэй хүргэх зорилготой.

БАРИЛГА БАЙГУУЛАМЖ БА ТӨЛӨВЛӨЛТ:

ӨМНӨХ БАРИЛГА:

Одоогийн Дархан-Уул аймгийн Нэгдсэн эмнэлэг нь 1972-1978 онд баригдан ашиглалтад орсон бөгөөд өнөөдөр ашиглагдаж буй барилга, дэд бүтэц нь орчин үеийн эрүүл мэндийн үйлчилгээний шаардлагыг хангахад хүрэлцэхгүй болсон байна. Эмнэлгийн дотоод урсгал, агааржуулалтын систем, эмнэлгийн технологиуд хуучирч, шинэчлэл зайлшгүй шаардлагатай болсон.

Олон улсын ногоон барилгын EDGE стандартын дагуу баригдана.

MRI оношилгоо

АНГИОГРАФИ

207 авто машины зогсоол.

Тусгай тоноглол бүхий 6 мэс заслын өрөө

ТӨСЛИЙН ҮР ӨГӨӨЖ:

УЛААНБААТАР РҮҮ ЧИГЛЭСЭН ҮРСГАЛ БУУРНА. Орон нутагтаа өндөр оношилгоо, эмчилгээний зардал хэмнэгдэнэ.

ЭМНЭЛЭГТ ХЭВТЭХ ХУГАЦАА БОГИНОСНО. Хамгийн бага инвазив мэс заслын технологи нэвтэрснээр эдгэрэлт түргэснэ.

ШИНЭ АЖЛЫН БАЙР БА ЧАДВАРЛАГ БОЛОВСОН ХҮЧИН. Орон нутгийн эмч, мэргэжилтнүүдийн үр чадвар дээшилж, мэргэшсэн баг бүрдэнэ.

ХҮҮЧИРХЭГ
Информация

МЭДЭЭЛЭЛ, ТАНИН МЭДЭХҮЙН ЧӨЛӨӨТ СЭТГҮҮЛ

FOCUS
DARKHAN

- 📍 Darkhan, Darkhan-Uul province
- ✉ starlightxd964@gmail.com
- 📌 FOCUS studio

2026 он